



חומש

החטיבה
השיקומית
של העובדים
הסוציאליים
בישראל

גיליון מס' 10 - נובמבר 2002

שנת תשס"ג התחילה בסימן מצוקות: מצוקת תקציב, מצוקה בטחונות, האלימות גואה וילדים הם בין הפוגעים הקשים ביותר בחבריהם. ומה הפלא? הרי "רק אהבה מביאה אהבה", ורבים בארצנו כבר אינם חשים אותה.

התקציב בוודאי אינו משקף את דברי רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך", שכן כיצד אפשר לקצץ בגמלאות של חלשים ובתכניות הסיוע למוגבלים אם אנחנו אוהבים אותם?

מספר הרעבים והעניים הולך וגדל והתירוץ - "המצב הביטחוני" - כבר אינו מתקבל בציבור. אנחנו כולנו זקוקים לאיזה שהוא נס כדי לחוש שוב בטחון, שיש סיכוי לשלום בין כולם, ואולי אז תשוב האהבה על פני ארץ. נאחל לכולנו ששנה זו אכן תביא לנו את השינוי הכל כך נחוץ. בחומ"ש בחרנו לפתוח את שנת הפעילות בהתכנסויות, שיפגישו את כולנו להתחלקות במאמצים שאנו עושים כעובדים סוציאליים שיקומיים להשפיע מעט ולסייע לכל מי שנזקק לשירותינו.

לזאת גם אהבה וזהו כאלו בתורה השיקואית.

כנס השיקום הארצי

בהתרגשות אנחנו עומדים לפני כנס השיקום הארצי, 25-26 בנובמבר, במלון דן פנורמה בת"א.

החבירה המשותפת של כל הגורמים העוסקים בשיקום בארץ, כל הארגונים, כולל הפסיכולוגים השיקומיים והמרפאים בעיסוק, הניבה כנס בנוי לתפארת. גם ארגוני הלקוחות הוזמנו להיות שותפים בכנס ולהציג פעילות טיפולית ותעסוקתית ובהופעות אמנותיות.

כאירוע החברתי של הכנס בחרנו לצאת לטייל באזור נווה צדק, הסמוך למקום הכינוס, בהדרכת בוגרי הקורס לידיעת הארץ, המתקיים במרכז השיקום של ה"קרן", בתל-גיבורים.

תודה מיוחדת וברכת הצלחה ליושבות ראש הכנס - ד"ר רינה פייגין, מביה"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטת ת"א, ד"ר נירה דנגור, מהאגף לשיקום של המוסד לביטוח לאומי וגב' לאה מאיר, מהאגף לטיפול באדם המפגר, משרד העבודה והרווחה.

בכנס זה נעניק לראשונה אותות הערכה למצוינות בשיקום. תחום השיקום הפך ייחודי בזכות מנהיגים, אשר בראשם, הגב' ברכה בן-צבי, יועצת שר העבודה והרווחה. ברכה יזמה והובילה את תהליך ההכרה בתחום מומחיות שיקום, ועומדת בראש הוועדה מטעם מועצת העובדים הסוציאליים. אנחנו מקווים שעוד רבים וטובים יוכרו כמומחים בשיקום ויהיו בגדר הסגנויות הראשונות למצטיינים הרבים בתחום שלנו לקבלת אותות הערכה בכנס זה.

בית איזי שפירא
הספרייה ע"ש דוד הק ז"ל

מ.ס. 11 / 2897

זיס צפרא צוויין
יו"ר

קוראיק וקריין

שנת תשס"ג כבר כאן, הקיצוצים בתקציב נותנים את ביטויין שאנחנו עובדי השיקום מטפלים. בשנה שחלפה התמודדו היא בנפגעי הטרור, דבר המצריך כוחות נפשיים רבים.

העיתון כמו העיתונים הקודמים חושף לעיני הקורא את התחום השיקום ואת שאיפתנו להגיע למקצועיות בסוף נובמבר יתקיים הכנס הארצי בנושא השיקום, אשו לעבודה המקצועית בשיקום. המערכת מאחלת למארגני הכנס פורה ומעניין.

העיתון שלפניכם הוא הראשון היוצא לאור ונושא את שם של העמותה, אבן דרך נוספת בדרכנו להפיכת עמותת מקצועי ומרכזי בתחום השיקום.

המערכת תשמח לקבל כתבות רבות ככל האפשר כדי ש להוות מראה לעשייה הרבה בתחום.

זיס יא (פא)
יו"ר המערכת

מערכת ה

יו"ר המערכת:

עו"ס רחל נפתלי, המוסד לביטוח לאון

עו"ס נחמה בוט, עיריית הרצליה

עו"ס אהובה אוברשטיין, עיריית תל אב

עו"ס איילה וסיליבר, המשקם

עו"ס ורדה קדמי, הוסטל בית אלמוג, אג

ורד ברק, מרכזת המערכת

נשמח לקבל מאמרים, תגובות והערות לכו

עמותת חומ"ש, אצל איגוד העובדים הסוציא

רח' ארלוזורוב 93, תל אביב 62098

טלפקס. 09-7429637

Email: homesh@zahav.net.il





סוף שבוע למשפחות, לילדים ובוגרים עם פיגור שכלי ונכויות פ

מאת: אורלי לוי ברדוגו ואלדמע גינת*

המשפחות מתארגנות בחדרים ויוצאות אל פארק המים שעות הצהריים ואחה"צ לטבילה בבריכות. לקראת ערב מתכוננים לקבלת שבת ולארוחת ערב מהאורחים מגיעים לבית הכנסת הנמצא לרשותם בן נרקמות חברויות בין הילדים ובין ההורים, האווירה ב ונעימה. לאחר הארוחה, פעילות לילדים, ולאחריה ש להורים.

למחרת, יום שבת, מתחילים בארוחת בוקר, פארק המי המשפחות, לאחריו מגיעים לארוחת הצהריים. אחה"צ זמנם של הילדים "יובל והבלונים". חלק מההורים מצ ונהנה מאד.

לקראת צאת השבת מתארגנות המשפחות לר

הערכה שלנו את הנופש - היבט אישי.

ארגון סוף שבוע למשפחות ולילדיהן מצטרף לשאר מ ולעבודה שוטפת ועמוסה של עובדות תחום נכויות. שעות ו חודשים רבים לפני היציאה לנופש ולאחריו. אך לצד הו קיים סיפוק אדיר בצפייה בהורים ובילדיהם מחייכים, רו תודה ומצפים בהתרגשות רבה לנופש בו חשוב להזכיר את המארחים שלנו בקיבוץ "שפיים", שעו בשירות ובהסברת פנים, נענו לכל בקשה שעלתה. סיפ הבידור בצורה שהשייבה את רצון המשפחות, התאימו עז המיוחדת שאירחו בהנגשה, בהכנת החדרים כל משפחה לאורך הנופש "תפסה" אותנו למספר דקוח הודתה. ריגש במיוחד משפט של אב חד הורי המטפ שאחת מהן עם פיגור שכלי. לדבריו אירועים כאלה מראי בקצה המנהרה, אור שלא תמיד קיים עבורו, וכי זו הכ שיצא לנופש עם בנותיו. אותו אב יצר חברויות חדשות ו הם יודעים על איזה אור הוא מדבר.

סיכום

לעיתים אנו מקדישים שעות טיפול רבות ומצפים לראות ביותר. נופש זה סיפק רגעים רבים של שמחה, אושר, החיבור שלנו, המארגנים, לאושר סייע רבות לקשר עם הה לראות אותנו ואותם בהקשר אחר, "בריא יותר" ומאושר

תחום נכויות במינהל השירותים החברתיים בעיריית תל-אביב-יפו מפעיל זו השנה החמישית סופי שבוע למשפחות לילדים ובוגרים עם נכויות התפתחותיות, פיגור שכלי וחלקם עם נכויות פיזיות תושבי העיר ת"א-יפו. סופי השבוע מתקיימים עם בני המשפחה בבתי הארחה. להלן תאור סוף השבוע שהופעל בחודש ספטמבר 2001.

רציונל

הולדת ילד מוגבל מצמצמת במידה רבה את פעילויות החוץ של המשפחה. הטיפול היום יומי הקשה, מוביל לשחיקה נפשית, עייפות פיזית רבה ומגבלות רבות בקשר החברתי של המשפחה. היציאה לחופשה משפחתית עם הילד המוגבל מאפשרת לבני המשפחה לחוות חוויה נורמטיבית ולהכיר משפחות דומות במצבן.

אוכלוסיית היעד

בשנת 2001 השתתפו בסוף השבוע כ- 25 משפחות לילדים עם פיגור שכלי ונכות פיזית המשולבים במסגרות יום שונות בעיר תל-אביב-יפו ו- 40 משפחות לילדים עם נכויות פיזיות בלבד שאירוחם מומן על ידי עמותת "אילן".

שלבי הפרוייקט

1. איתור מקום אירוח - לאור הניסיון שנרכש בשנים קודמות נבחר בית הארחה "שפיים" שהתאים מבחינת נגישות לכיסאות גלגלים ופעילות לילדים ובני משפחותיהם.
2. פנייה לעמותות וקרנות רלוונטיות לגיוס כספים לפרוייקט.
3. שיווק הפרוייקט למשפחות.
4. הכנת תוכנית פעילות לילדים ולהורים במהלך הסופשבוע.
5. רישום וגביית דמי השתתפות מהמשפחות המעוניינות.
6. אירגון הסעה למשפחות וילדיהם מתל-אביב לבית הארחה בשפיים וחזור.

מקורות מימון

עיריית ת"א, עמותת אק"ם - ת"א, עמותת "אילן" - ת"א, השתתפות עצמית של המשפחות.

מהלך סוף השבוע

ביום שישי בצהריים - כיכר רבין תל-אביב. אט אט נאספות להן המשפחות עמוסות בתיקים וחיוכים. שמחות למראה פנים מוכרות ומתרגשות לקראת הבאות. האוטובוסים מגיעים בזמן ואנו יוצאים לכיוון "שפיים". האווירה באוטובוס שמחה וצהלת. מגיעים ל"שפיים" ומתכנסים באולם הקבלה. צוות המקום עומד לרשותנו ומתחילה החלוקה לחדרים.



* עו"ס אורלי לוי ברדוגו, עו"ס אלדמע גינת - תחום נכויות, מינהל השירותים החברתיים, עיריית ת"א-יפו.

התערבות וטיפול בנפגעי טרור ואיבה בתחבורה



מאת: פיני רוזנברג*

נפצעו פיזית, ואחד מהנהגים נהרג (במהלך אינתיפאדה זו נפגעו נפשית ממחזות ומראות טראומטיים קשים ביותר, במהלך האירוע ולאחריו).

אוטובוס חדש ומפואר, ממוזג ונעים המסיע נוסעים והופך "חרוך" בדם ובאש, הינו מראה קשה ביותר, מעבר ליכולת נורמלי ורגיל, ובוודאי לנהג שמסיע אוטובוס זה במשך אחד - מתפוצצים עולמו ונוסעיו, אותם הוא בד"כ מכיר. כזו לעזרה פיזית, רגשית ונפשית.

ההתערבות המקצועית של מדור הרווחה ב"אגד" באירוע מתרחש מייד לאחר האירוע. כבר בשעות הראשונות חבירה מקצועית ותומכת לנהג שנפגע ולבני משפחתו, עו"סים ומנהלי מדורי הפרט, פוגשים בחדר המיון של במחלקות האשפוז ובבתים. בתהליך התערבות זה מי מנהלי הסניפים ורכזי הרווחה הסניפיים של "אגד". לפי הערכה והתערבות של הפסיכולוגית באגד לצד התערב במקביל אליה.

החדירה הראשונית הזו מספקת תמיכה מקצועית, הכלה ונפגעים ובני משפחותיהם, והן מקור להערכה ראשונית הפגיעה, השתלבות במערכות המטפלות בתוך ביה"ח ואנשית גם הערכה לסוגי העזרה הדרשים לנפגעים ו/או לבני המשך.

מיניסיוני, סוג זה של התערבות מיידית, הנמשכת לאור הראשונים שלאחר הפיגוע הקשה, מידי יום ובמעקב צמוד לנפגע ולמשפחתו ובד"כ עוזרת במניעת גלישה וה PTSD.

כל הנהגים הנפגעים עוברים חוויה טראומטית קשה וחוזר ב- Acute Stress Disorder (ASD). תופעות היכולות להימיימים ועד 4-6 שבועות. אותם נפגעים הממשיכים להיאלה כחודשיים ויותר יגלו ל- PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder) באופייה, חוויה טראומטית הינה חוויה או אוסף אירועים בעוצמתם, המתרחשות בזמן קצר ביותר, והן כה חודרניות נועלות את האדם מעברו, סוגרות בפניו את עתידו ומבהווה, בו האירוע הטראומטי "זנפויו הקשים" פועלים בנפגעים מדווחים על: הפרעות שינה, תמונות חוזרות אכילה, רגישות רבה לרעשים, אורות, דריכות וסך רגיש לשחרר לעיתים חלק מהאירוע, שכחה זמנית, תחושת א תחושות ניתוק, ולעיתים הסתגרות מאנשים וגירוי יתו התקשורתית או החברתית.

פיגועי טרור בתחבורה הציבורית מתרחשים במדינת ישראל מזה עשרות שנים. עוד לפני קום המדינה, סומנו האוטובוסים, הנהגים והנוסעים כיעד מועדף ע"י מחבלים ומפגעים ערבים, מתוך היכולת לפגוע בכמות רבה של אנשים בו זמנית, לשבש את התנועה בדרכים - ולאחר קום המדינה, לפגוע בארגון "אגד" שנתפס כמוביל הלאומי.

לדוגמא: פיגוע קשה במעלה עקרבים בדרך מאילת ב- 1954 בו נרצחו עשרות נוסעים, 2 נהגים ובני משפחותיהם. אירוע טרור קשה באוטובוס הדמים ב- 1978 בכביש החוף, אשר גבה עשרות הרוגים ופצועים, רובם מתוך משפחת "אגד" - חוג המשוטטים.

גל הפיגועים הקשה בין השנים 1995-1996 וגל הפיגועים הקשה בשנתיים האחרונות של האינתיפאדה האלימה כל כך, גבו מחיר כבד מנהגי "אגד" ובמיוחד מהנוסעים.

בשנתיים האחרונות היו כ- 15 פיגועים קשים בתחבורה הציבורית ב"אגד". סביב כל פיגוע, רעש וכיסוי תקשורת רחב היקף. לאחר מספר שעות או ימים נעלמות התמונות הקשות והתיאורים הזועתיים, אך מתחיל תהליך השיקום הקשה, הארוך והממושך של הנפגעים, פגועי הגוף, הנפש או שניהם.

בתהליך השיקום, אנו תמיד נדרשים לתקן ולטפל במה שנפגע או נהרס. ככל שהפגיעה ו/או ההרס רציניים יותר, או נתפסים רציניים יותר ע"י הנפגע, כך מלאכת השיקום יותר קשה וממושכת. "מלאכת השיקום" ותהליך ההחלמה הפיזי, הרגשי והנפשי תמיד משולבים ושזורים יחדיו. מנסיוני, תהליך ההחלמה הנפשי מטרואומה נמשך לעיתים שנים ארוכות, כאשר השיקום הראשוני מאפשר לנפגע לחזור למסלול חיים, אשר יכול לאפשר לו ולמשפחתו הסתגלות מחודשת לחיים ובמיוחד לתחושת החיים. בכל מקרה נעשית בדיקה אם היו אירועי חיים טראומטיים קודמים וכיצד הם טופלו. ב"אגד" מועסקים בכל הארץ ארבעה עו"ס ושתי פסיכולוגיות לצד רופאי "אגד" באיזורים השונים. כל הצוות המקצועי היה מעורב ברמות שונות בטיפול בפיגועי האיבה לצד הדרג הנהולי ואיתו.

15 אירועי איבה קשים ביותר באוטובוסים של "אגד", אירעו בשנתיים האחרונות, מלבד הפיגועים הקשים באוטובוסים של חברת "נ"ן". מטעמים שהתפוצצו בתוך האוטובוסים או עליהם ע"י מחבלים מתאבדים לצד עשרות התקפות של אירועי ירי ופעילות חבלנית עוינת אחרת. אתייחס כאן לנהגים אשר חוו התפוצצות של "מטענים חיים" באוטובוסים אותם נהגו. אירועים אלה הסתיימו בד"כ בעשרות נפגעים, חלקם קשים, אחרים בינוניים וקלים, ולצערנו, גם בהרוגים במספרים גבוהים. כולם, כולל המשפחות, נזקקו לתהליך של עזרה ושיקום. חלק מהנהגים

* עו"ס פיני רוזנברג - עו"ס תעסוקתי ומרכזי יחידת הרווחה של קואופרטיב "אגד" וכן יו"ר תא עו"ס תעסוקיים באיגוד העו"ס.



שעולות במהלך זה. רק לאחר התנסויות משקמות אל לנהיגה באוטובוס בהדרגתיות, עם ליווי, בקרה והערכה הו תקופה של מספר חודשים גם לאחר חזרתו לעבודה. לשמחתנו, רוב הנהגים השתקמו וחזרו לעבודה, וחלקם י תכיפות אירועי האיבה והפיגועים לא הקלה על חזרתם, קשה נוסף של טרור בתחבורה, נעשתה הערכה מחוד תגובתם ויכולתם.

התהליך השיקומי הינו קשה ולעיתים מתיש. האירועים ילו לכל אורך חייהם אך בעוצמה שונה. עבור חלק מהנכ השיקום וההתמודדות היומיומית לבנות את חייהם מחד, השילוב של טיפול ותמיכה מקצועית, ניהולית וחברתיו ובעתיו נכון, מאפשר לנהגים אלה להשתקם ולהמשי במהלך האירועים הקשים ערכנו השתלמות מקצועית לעו"כ בתא ומנהלות ש"ס בבתי החולים, בשיתוף מקצועי עם טירור לאומי. היה זה מפגש פורה, לימודי ומקצועי לעוג ולארגונים ויחידים שנחשפו לפיגועי האיבה. אני מודה בהזדמנות זו לכל עובדי השיקום המסייעי ולנוסעינו שנפגעו ומשתקמים להמשך חייהם. ■

בתקווה לימים טובים וז

תופעות אלה גבוהות בעוצמתן בימים הראשונים, מתמתנות אצל חלק מהנהגים במהלך הימים והשבועות הראשונים, ונשארות חריפות אצל מיעוט מהנהגים הנפגעים המפתחים PTSD.

מטרת ההתערבות הטיפולית והשיקומית שלנו ב"אגד" ושל גורמים מקצועיים מהקהילה המטפלים בנהגים אלה, ועימם אנו עובדים (ביטוח לאומי, עו"ס ופסיכולוגים מטפלים, בתי חולים ומרפאות שיקום וכו'), היא לסייע לנהגים ביצירת רצף מחודש בין העבר, העשייה של חייהם, דרך ההווה העכשווי שלהם והחיבור לעתיד ולהמשך.

נעשה שימוש בתהליך של דיבוב אישי פרטני וקבוצתי (DEBRIFING), לעיתים טיפול ע"י תנועות עיניים (EMDR), טיפול פסיכולוגי באמצעות שיחות ע"י גורמים מקצועיים חיצונים וליווי תומך אישי ומשפחתי מצד העו"ס ב"אגד".

"שיאו" של התהליך יהיה בחזרה הדרגתית לעבודה, תוך המשך תהליך הטיפול והשיקום. החזרה לעבודה תעשה לפי קצב ההתקדמות והיכולת של הנפגע, ללא הפעלת לחצים. יש נהגים שחוזרים בהתחלה לעבודה, אך אינם נוהגים באוטובוס, ויש החוזרים בהדרגה לנהיגה בוטובוס. כל תהליך החזרה לנהיגה מלווה בהערכה מקצועית של כל המטפלים ב"אגד" (עו"ס, פסיכולוגית ורופא) והן של המטפלים מהחוץ. לצד הדרכה וליווי של ביה"ס לנהיגה של"אגד", נהיגה באוטובוס ריק ונסיעה במסלול שבו התרחש האירוע, תוך ליווי מקצועי תומך בחוויות, תחושות ותמונות



פרוייקט "סביבה תומכת" עבור אנשים עם פיגור שכלי המנהלים משק בית עצמאי

מאת: חני דניס-מור*

בפרוייקט). מדובר באנשים עמציים בטיפקודי העזרה זקוקים להדרכה, ליווי ותמיכה בחלק מפעולות היומיום (ה נקיון הבית, שימוש בגז ובתנור, קיום נוהלי בטיחות, ק בשירותים ציבוריים, כגון: קופ"ח, בנק ונסיעה בתחבורה

מטרות הפרוייקט

- לאפשר לאנשים עם פיגור שכלי להגיע למיצוי הפוטנציאלי כישורים לחיים עצמאיים.
- לאפשר לבוגרים עם פיגור שכלי חיים נורמטיביים בסביבתם הטבעית.
- ליצור רשת תמיכה לבוגרים עם פיגור שכלי, המנהלי עצמאי, שתאפשר מעקב רציף והתערבות במידת הצורך

בעיר ת"א-יפו קיים רצף שירותים לאורך כל מעגל החיים של האדם עם הפיגור השכלי. הפרוייקט הנ"ל נתפס כחלק מרצף השירותים הניתנים כיום במסגרת הדיוור המוגן לאנשים עם פיגור שכלי בעיר ת"א-יפו.

פרוייקט "סביבה תומכת" הוא פרוייקט חדשני בארץ ומטרתו לספר מערך של סיוע וליווי לאנשים בוגרים עם פיגור שכלי המתגוררים לבד בבית הוריהם שנפטרו. ביצוע הפרוייקט מאפשר לבוגרים להמשיך ולהתגורר לבד בקהילה ומונע לרוב סידור מחוץ לבית. בפרוייקט משולבים כיום 17 בוגרים המוכרים בשירות למפגר, בגילאים 30-60, מתוכם 4 עובדים בשוק החופשי, 3 במסגרת מע"ש ו-10 אינם משולבים במסגרת תעסוקתית (2 מועמדים נוספים מתוכננים להשתלב



* עו"ס חני דניס-מור - מנהלת היחידה לטיפול באדם עם פיגור, תחום נכויות, מינהל השירותים החברתיים, עיריית ת"א-יפו.



הגורם המפעיל

הפרוייקט הופעל בין החודשים 7-11.2002 ע"י עמותת אק"ם ת"א והחל מחודש 12.2002 מופעל ע"י עמותת "ציימס" בשיתוף ובליווי של תחום נכיות במינהל השירותים החברתיים בעיריית ת"א-יפו, והאגף לטיפול באדם המפגר במשרד העבודה והרווחה.

תהליך ביצוע הפרוייקט

לצורך הפעלת הפרוייקט "ציימס" מעסיק רכזת, המבקרת בבתי הבוגרים ומלווה אותם לשירותים שונים בקהילה במטרה:

1. להעריך את צרכיהם בכל תחומי החיים (אישי, חברתי, תעסוקתי וכו').
2. לבנות תוכנית התערבות אינדיבידואלית בכל תחומי החיים על סמך הערכת צרכים.
3. ליישם את תוכנית ההתערבות תוך גיוס מקסימלי של מערכות תומכות בסביבה.
4. להעריך את תוצאות ההתערבות.
5. להמשיך לעקוב ברציפות ולהתערב במידת הצורך אחרי כל בוגר בפרוייקט.

הערכת תוצאות הפרוייקט

הפעלת הפרוייקט מזה כשנה וחצי ממחישה לנו מדי יום את חשיבותו ונחיצותו לאוכלוסיה אותו הוא משרת. הפעלת הפרוייקט כחלק ממערכות התמיכה של הבוגרים מונעת לעיתים מצבי סיכון וצורך בהוצאה מהבית לסידור חוץ ביתי. מדובר באנשים עם פיגור קל, בעלי דפוסים אישיותיים של שוטטות ברחובות. במהלך השנים, חלקם קיבלו סיוע חלקי מקרובי משפחה וחלקם היו במצב של הזנחה וחוסר שיתוף פעולה עם הגורמים המטפלים בקהילה. שילוב הבוגרים בפרוייקט ויצירת הקשר האינטנסיבי בין הרכזת למשתתפי הפרוייקט איפשרו את קידוםם בכל תחומי החיים. להלן שתי דוגמאות:

דוגמה א'

נ' בת 62 הוכרה בשירות למפגר בשנת 1999, התגררה במשך שנים עם חבר בדירה שכורה והיתה נתונה למצב של ניצול כספי, אלימות פיזית של החבר כלפיה, הזנחה תזונתית וריגשית ובעיות רפואיות קשות, עד חשש לסכנת חיים.

בעקבות שילובה בפרוייקט בשנת 2001, חל שיפור משמעותי בכל תחומי חייה, שכללו הפסקת הניצול של החבר, התערבות אינטנסיבית סביב הנושא הרפואי ומתן תרופות באופן קבוע, שילוב תעסוקתי במסגרת מע"ש, שיפור משמעותי בהופעתה החיצונית, בנקיון ובסידור הבית וכו'. אין לנו ספק כי שילובה של נ' בפרוייקט שינה את חייה באופן משמעותי ביותר.

דוגמה ב'

צ' בן 31, מתפקד בתחום הפיגור הקל. עקב סכסוכים י משפחתו והוריו, עזב את בית הוריו והתגרר כשנה באי-עבד. צ' התגרר בתנאים קשים מאד ובסכנת ניצול מצד אביו באותה התקופה לא קיבל קיצבת נכות. צ' שולב בפרוייקט בשנת 2001. במהלך התקופה הנ"ל, נוצר קשר אינטנסיבי מפרוייקט, אשר טיפלה במרחץ רב בסידור קיצבת נכות ובהסדרת השתתפות משרד השיכון במימון שכ"ד והשכ שילוב צ' בפרוייקט שינה באופן דרסטי את אורח חייו, סיפית השמים למגורים מוסדרים, מכובדים ובטוחים, לל על ניהול הבית וכספי הקיצבה ומשכורתו.

אנו רואים בפרוייקט הזה חלק אינטגרלי ממערך השיר כיום לאוכלוסיה עם פיגור שכלי בעיר ת"א-יפו.

סיכום

מדובר בפרוייקט ייחודי וחדשני בארץ, המיועד לשיפור של אנשים בוגרים עם פיגור שכלי, המנהלים משק בית מצבים של סיכון והזנחה אפשריים. הפרוייקט מאפשר את הישגותם של הבוגרים בסביבת קהילה ומונע הוצאתם לסידור חוץ ביתי. ■



גולשים בתומי"ש

w.homesh.org.il

מה באתר?
הנהלת תומ"ש ופעילות הוועדון
מאגר מידע גדול ומעודכן
מידע על ימי עיון וכנסים



בשיתוף עם

החטיבה השיקומית בהסתדרות הפסיכולוגים והעמותה הישראלית לריפוי בעיסוק

שיקום בעידון של אי-ודאות - אתגר או הישרדות?

25-26 בנובמבר 2002, כ"כ-כ"א בכסלו תשס"ג, דן פנורמה, ת"א

בחסות:

המוסד לביטוח לאומי אגף השיקום; משרד העבודה והרווחה האגף לטיפול באדם המפגר; משרד העבודה והרווחה אגף השיקום; קרן "שלם" לפיתוח שירותים לאדם המפגר ברשויות המקומיות; משרד הבטחון אגף השיקום; איגוד העובדים הסוציאליים; "קרן" רשת מרכזי אבחון ושיקום מקצועי.

יו"ר הכינוס - ד"ר רנה פיגין, עו"ס, אוניברסיטת ת"א, ביה"ס לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל
 יו"ר ועדה מארגנת - גב' לאה מאיר, עו"ס, משרד העבודה והרווחה, האגף לטיפול באדם המפגר
 יו"ר ועדה מדעית - ד"ר נירה דנגור, עו"ס, המוסד לביטוח לאומי, אגף השיקום
 יו"ר חומ"ש - גב' צפרא דוויק, משרד הבטחון, אגף השיקום
 יו"ר התודה לקביעת מצוינות בתחום השיקום - ד"ר אבי רמות, עו"ס, עמותת שק"ל - שירותים קהילתיים למוגבלים

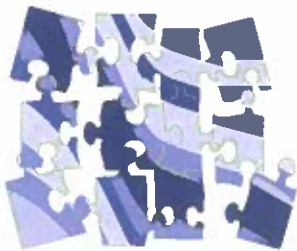
תכנית המושבים בכינוס:

יום שלישי, 26 בנובמבר 2002

08:30	התכנסות והרשמה
09:00	מושבים מקבילים
	מושב 25 - מגזר שלישי כמשאב
	מושב 26 - טכנולוגיה ומידע כאמצעי לשיפור איכות חיים
	מושב 27 - פנל: שביתה ככלי במאבק לשוויון זכויות
	מושב 28 - דילמות ערכיות וגישות פילוסופיות בטיפול
	מושב 29 - התפיסה המערכתית ויישומה בשיתוף בין מקצועי ובין ארגוני
	מושב 30 - שוויון הזדמנויות - הלכה למעשה בקרב אנשים עם חירשות
	מושב 31 - התערבויות מערכתיות לשעת חירום
	מושב 32 - נהג ונכות
10:30	תצוגת פוסטרים וכיבוד קל
11:00	הענקת אותות מצוינות בשיקום לשנת 2002
11:45	הרצאת מליאה: "כבוד האדם במחשבה היהודית: יחיד מול חברה", פרופ' אבי רביצקי
12:45	ארוחת צהרים
13:45	מליאה: אירוע התרחשות (מבוסס על משחק הטלויזיה "כן ולא"): הסתגלות או חוסר הסתגלות במצבי אי ודאות

יום שני, 25 בנובמבר 2002

08:30	הרשמה
09:30	סדנאות במושבים מקבילים
	מושב 1 - טיפול בעזרת מוסיקה
	מושב 2 - פסיכודרמה
	מושב 3 - דרמה תרפיה
	מושב 4 - טיפול בעזרת תנועה
	מושב 5 - ביבליותרפיה
	מושב 6 - טיפול בעזרת אמנות
	מושב 7 - מחלה-אי מחלה - מודל פסיכותרפויטי
	מושב 8 - עושים קולנות
11:30	תצוגת פוסטרים וכיבוד קל
12:00	סקס פתיחה
12:30	הרצאת מליאה: מי יספל במספלים?
	פרופ' מולי להד
13:30	ארוחת צהרים
14:30	מושבים מקבילים
	מושב 9 - תהליכים בעבודת המטפל השיקומי בתחום בריאות הנפש
	מושב 10 - צוות רב מקצועי כגורם מקדם בשיקום
	מושב 11 - ההיבט התרבותי והשלכותיו
	מושב 12 - תהליכי העצמה של אנשים עם נכויות
	מושב 13 - פנל: השיקום בעיר רעננה כאתגר - עם הפנים לקהילה
	מושב 14 - התערבויות וגישות בשיקום
	מושב 15 - הערכות לשעת חירום
	מושב 16 - איכות חיים לאנשים עם פיגור
16:00	תצוגת פוסטרים וכיבוד קל
16:45	מושבים מקבילים
	מושב 17 - מדיניות וחקיקה בתחום הנכויות
	מושב 18 - רצף תעסוקתי בשיקום חולי נפש
	מושב 19 - חיזוק המטפל השיקומי
	מושב 20 - הורות ונכות בהיבט בין תרבותי ומיגדרי
	מושב 21 - סדנא - שיקום בשנות ה-2000 - מבט על שינויים וחדושים
	מושב 22 - קהילה ונכות - כיצד משתלבים?
	מושב 23 - פנל: טיפול באוכלוסיות ילדים ונוער פוסט-אישפוזית
	מושב 24 - כלים בתהליכי השמה לעבודה
18:30	סיום מודרך בנוה צדק (ללא תשלום)



לקבלת תכנית מפורטת וטפסי רישום, ניתן לפנות למזכירות הכינוס:

חברת דן כנסים בע"מ, ת.ד. 1931 רמת-גן, 52118, טל': 03-6133340, שולוחה 207, פקס': 03-6133341

E-mail: team1@congress.co.il • Web site: www.congress.co.il/shikum02



קבוצת הכנה לעולם העבודה לאנשים עם נכויות

סיכום פרוייקט קבוצת

מאת: רוג'ית רונן ואורן יודקביץ' בהנחיית קרנית ספיר*

הרציונל לבחירת הפרוייקט

העבודה בחברה המודרנית נתפסת כאמצעי ליצירה ולקיום אינטראקציה חברתית. לפי פרויד, הקשר החזק ביותר למציאות הוא העבודה. היכולת של האדם לעבוד ולאהוב היא מרכזית. העבודה אינה צורך כלכלי בלבד הנכפה ע"י החברה, אלא מהווה חלק מתחושת ערך עצמי המגדירה את זהותו של הפרט ומאפשרת ביטוי עצמי ויצירתיות. כאשר אנו מתייחסים לאוכלוסיה של בעלי מגבלה כלשהי, הרי החזרה לעולם העבודה מקבלת משמעות יתרה.

ואכן, בשלב מתקדם בטיפול במטופלי מחלקת שיקום בבטל"א, חלק מהמשתקמים מטופלים ע"י עובדי ההשמה המסייעים להם בהשמה בשוק העבודה. זהו השלב בו יש חשיבות להכנתו של האדם לקראת עולם העבודה: חיבור לעולם העבודה, הפחתת חרדות לקראת היציאה לעבודה והעברת מידע וידע רלוונטיים.

מטרות ויעדים

בתקופה קשה זו של משק באבטלה עמוקה, הרי שקיים קושי רב להיקלט בעבודה בשוק החופשי, לנכים על אחת כמה וכמה, ולכן, הוחלט לתת כלים נוספים ולחזק את המשתקמים הנמצאים בשלב זה של חיפוש עבודה.

מטרת העל היתה לתת **עוד "חיזוק"** והכנה למטופלים אשר נמצאים בשלב ההשמה בעולם העבודה. במסגרת פעילות הקבוצה הוחלט לשים דגש על לימוד מיומנויות בין-אישיות ותקשורת בעבודה; סגנונות התמודדות על קונפליקטים בעבודה; תיאום ציפיות לקראת כניסה לעבודה. היכרות עם שוק העבודה ומיומנויות חיפוש עבודה; פיתוח מודעות לכללי התנהגות בעבודה; רכישת הרגלי עבודה; התמודדות עם הנכות בעולם העבודה; יחסי עובד-מעביד; משמעות והסתגלות.

שיטות העבודה

נבנתה תוכנית שלד עם SETTING מאד ברור: קבוצה סגורה של נכים הנמצאים בשלב חיפוש עבודה, 10 מפגשים, שעה וחצי כל מפגש, הנחיה שווה בין שני המנחים ומבנה פגישות קבוע (התכנסות, סבב פתיחה, פעילות/הפעלה, דיון/סבב/שיחה דינמית, סיכום ופיזור). סגנון המפגשים כלל שילוב של הפעלה ממוקדת ושיחה דינמית. לאחר כל מפגש נערכו הדרכה ועיבוד המפגש הקודם, ותכנון מותאם למהלך המפגש הבא ולתוכנו.

טכניקות ההנחיה כללו:

• שיתוף אקטיבי של חברי הקבוצה בתהליכים שקרו בקבוצה, מתוך אמונה ברעיון ה"שותפות", מאחוריו ההנחה כי למשתתפים יש את

הכוח, הנסיון והידע האוטנטי לעזור לעצמם ולהגיע לפח ולצמיחה, וכמו כן מתוך התפיסה שהענקת כבוד והערכה בתהליך יביא לכך שהם יוכלו להפנים את התכנים ביותר.

• העצמת המשתקמים ע"י הסתכלות על הכוחות, היכול ולצידם, נסיון החיים, התמודדויות קודמות בעולם העבוד ותפיסתם את מצבם.

• יצירת מסגרת מכילה, אמפטית לצורכי המשתתג התחברות לחוויות מהעבר, הן בהתמודדות עם הנכות התעסוקתית וחיפוש העבודה בעבר.

• שימוש באמצעים יצירתיים.

הערכת הפרוייקט

השתתפו בפרוייקט 7 משתתפים קבועים, אשר התמי המפגשים. במסגרת המשוב בסוף הפעילות, דיווחו הן הפעילות תרמה להם בתחושת ה"אוניברסליות" והשו סביב בעיית מציאת העבודה וסביב התמודדות עם הנכות העבודה בפרט. כמו כן, דיווחו כי עכשיו הם חשים מוכנו העבודה, סיום תהליך השיקום. מתוך שאלוני המשוב וה הצורך של המשתתפים במפגשים ארוכים ורבים יותר. הפעלת קבוצות עפ"י מודל זה, באופן קבוע, לאורך כל את מטרתנו במחלקת השיקום להצלחת ההשמה ב החופשי.

תרומת הפרוייקט לשירות

מתחילת הפרוייקט ובמהלכו שיתפנו את עובדי השי ועובדי ההשמה בתהליך, ונראה כי הפרוייקט סיפק "ש לתהליך השיקום האינדיבידואלי.

סיכום

קבוצת ההכנה לעולם העבודה הינו פרוייקט ייחודי שגוע השיקום במוסד לביטוח לאומי בחדרה. הפרוייקט נועד לו מהמיגזר הייחודי, עם נכויות פיזיות, הנמצאים בשלב במסגרת תהליך השיקום המקצועי. הפרוייקט מנה שבועיים, שהתקיימו בזמן ובמקום קבועים. בקבוצה משתתפים. מסגרת הקבוצה, התכנים ודרך ההנחיה ה תכנון מוקדם ובקרה לאורך המפגשים והן ע"י שיתוף מתוך גמישות והכרה בנסיון החיים ובתרומתם. האוו במהלך המפגשים התאפיינה בהקשבה, קבלה, תמיכה ה

* עו"ס קרנית ספיר - מדריכה בכירה, ממונה תחום שיקום, בטלי"א חדרה.
* עו"ס רוג'ית רונן - עובדת שיקום, תחום שיקום, בטלי"א חדרה.
* אורן יודקביץ' - סטודנט לעבודה סוציאלית, שנה ג', אוני חיפה.





חשיפה אישית, שיתוף פעולה ועבודה יצרנית ויצירתית. מטרת העל והיעדים העיקריים הושגו. למשתתפים היה סיפוק רב מהשתתפותם בקבוצה וציינו כי נתרמו מהקבוצה והפעילות ודיווחו כי קיבלו כלים

יישומיים לחיפוש עבודה. התחושה הכללית בסיום הפ רצון להמשיך ולקיים קבוצות נוספות ולהכניס את הפרויקט קבועה ומשמעותית בתהליך השיקום האינדיבידואלי. ■

המאבק באלימות נגד נשים - האם גם נגד נשים נכות?



מאת: **ד"צה מורלי-שגיב***

גד אסולין בשירו "זוגיות כותב:

"בסוד הזוגיות
העלומה בקסמיה
טמונה הידיעה
של אחד
מבני הזוג
איך לשעבד את רעהו
לרצונותיו ולתאוותיו
בלי שיחוש בכך
ומבלי לקומם אותו."

שיר זה מייצג מערכות יחסים רבות של נשים עם נכות עם בני זוגן ו שותפם לחיים.

במאמר זה ברצוני לפתוח חלון לתופעה חמורה שאינה זוכה, לצערי, לא למודעות ולא לטיפול הולם. אני מתייחסת לתופעת האלימות והתעמרות בקרב נשים עם נכות על גווניה השונים - נכות פיזית, נפשית, קוגניטיבית, חושית, מחלות כרוניות וכדומה. לצערי הרב, תופעה זו כמעט ואינה מוכרת בישראל, לא כי אינה קיימת אלא כי יש המעדיפים שלא לראותה ומתקשים להתמודד עמה ולטפל בה.

גם ארגוני הנשים והתנועות הפמיניסטיות כמעט ואינם נותנים את הדעת על קבוצת נשים זו.

בכל הספרים על נשים ונשיות, על פמיניזם וכדומה, שעיינתי בהם לא מצאתי התייחסות כלשהי לקבוצת נשים זו, שהיא בהחלט קבוצה גדולה מספרית, וללא ספק ראויה להתייחסות הולמת, בראש ובראשונה בשל היותה שייכת למין הנשי, ולאחר מכן בשל צרכיה המיוחדים. הספרות המקצועית כמעט ואינה עוסקת בנושא של אלימות כלפי אנשים עם נכויות בכלל, ובאלימות כלפי נשים עם נכויות בפרט.

עם זאת בשנים האחרונות נעשו מספר מחקרים בארה"ב ממחישים את חומרת הבעיה.

ברצוני להציג מעט מהנתונים שהצלחנו לאסוף בנושא, למחקר חלוצי שנעשה בארץ בנושא ומתייחס לנשים עם באופן כללי, אלימות במשפחה מתייחסת לפגיעה פיזית, או התעללות רגשית. יש המוסיפים לכך גם ניצול כלכלי יחסים של אמון וניצול תוך כדי שימוש בכוח במקום בו לא מלאה לביטחון עצמי.

אלימות כלפי נשים היא כידוע בעיה חברתית מרכזי נתונים סטטיסטים מצביעים על כך ש:

- אישה אחת מתוך ארבע תנוצל מינית עד גיל 4.
- שתי נשים מתוך שלוש הן קורבנות ליחסי מין כפויים.
- אישה אחת מכל שש היא קורבן לניצול פיזי או מיני ע"י או בן זוגה.
- יותר מ- 60% ממקרי הרצח של נשים הן בעקבות אלימ
- 14.7% הנשים באוכלוסייה סובלות מנכות כלשהי.
- נתונים אלו נלקחו מתוך מאמר שפורסם באתר האינטרנט למחקר על נשים עם נכויות בארה"ב.
- להלן מספר נתונים על אלימות כלפי נשים עם נכויות לצו בקנדה נמצא כי מ- 40% הנשים עם נכויות נחשפו ל השונים. פחות ממחציתן דיווחו על המעשה בשל תלוח המנצל. רק 10% מתוכן השתמשו במקלטים לנשים נ המספרים עוד יותר נמוכים בהקשר זה) ו- 15% דיווחו כ שום שירות אליו יכלו לפנות.
- במחקרים אחרים נמצא כי נשים עם נכויות סובלות יו וניצול ביחס לפגיעה בנשים בלי נכויות. במחקר אחד רוא עם נכויות. במהלך הראיונות הן העלו את נושא הניצול נ מתוך 31 הנשים, 25 דיווחו כי סבלו מסוג זה או אחר של





15 דיווחו על ניצול מיני, 17 דיווחו על ניצול ופגיעה פיזית ו- 23 דיווחו על ניצול נפשי.

המנצל העיקרי היה הבעל. בנוסף התברר כי נשים עם נכויות היו חשופות יותר באופן משמעותי לניצול נפשי ומיני ומשך התקיפה היה ארוך יותר.

בארץ נעשה לאחרונה סקר באמצעות משרד הבריאות על נשים המטופלות במסגרות פסיכיאטריות (בי"ח ומרפאות בקהילה) ונמצאו הממצאים המדאיגים הבאים: מתוך 324 הנשים שרואיינו, 91 נשים מגדירות עצמן כנפגעות אלימות. 40% דיווחו על אלימות פיזית כלפיהן בשנה האחרונה. 24% דיווחו על הכאה במהלך השנה האחרונה ו- 10% דיווחו על פגיעה באמצעות חפצים. בשאלה על סוגי אלימות שונים בעבר דיווחו 52% על כך שחוו אלימות מילולית. 37% דיברו על הגבלה ובידוד ו- 18% דיווחו על העדר עצמאות כלכלית. 28% דיווחו על חשדנות והטרדה מאימת ו- 36% דיווחו על שבירת חפצים. בצד הנתונים החמורים הנ"ל עולה השאלה מה הופך נשים עם נכויות לפגיעות יותר לאלימות?

הספרות המקצועית מדברת על כך כי הגורם המרכזי שהופך נשים אלו לפגיעות היא התלות שלהן בקבלת עזרה מאחרים. נשים עם נכויות המסודרות במסגרות חשופות עוד יותר למעשי אלימות כלפיהן כיוון שהתלות שלהן גדולה יותר מצד אחד, ומצד שני היכולת שלהן לצאת החוצה קטנה יותר.

הנכות מקשה על האישה לברוח ו/או לדווח על האלימות שהיא חווה. גם הנגישות והעמדות החברתיות כלפי נשים עם נכויות מקשות על האישה למצוא פתרון לבעיותיה. דוגמאות לתפיסות אלו:

- נשים עם נכויות נתפסות כמו ילדים חסרי דעה ואינטליגנציה עצמית.
- הן נתפסות כחסרות נשיות ולא מקבלות חינוך מיני הולם.
- הן נתפסות כלא כשירות לעמוד לדין על ידי המערכת המשפטית והמשטרה, ולכן זכויותיהן לא ממוצות בחלק זה.
- לא מאמינים להן כשהן מדווחות על אלימות.

נשים עם נכויות פגיעות לאלימות בכל שלבי חייהן בגלל היותן נשים ובשל נכותן.

נשים עם נכויות סובלות יותר מפגיעות וניצול ביחס לנשים ללא נכויות. הסיכוי של אישה עם נכות לחוות ניצול מיני גדול ב- 150% מאישה רגילה. לאישה עם נכות היכולת לעזוב סיטואציה של אלימות קשה עוד יותר מאשר אישה רגילה בשל התלות, הקושי בקבלת עזרה וקשיי נגישות.

בצד נתונים קשים אלו עולה תמונה עוד יותר קשה לגבי מענים ותוכניות התערבות קיימות. פעמים רבות תוכניות ההתערבות הקיימות אינן

נגישות ואין עליהן מספיק מידע לנשים עם נכויות. לעיתים מוכשר לטפל בנשים עם נכויות ומתקשה לתקשר עם נש חושיות, כגון חירשות ועיוורון. הרבה מהנשים אינן מודעות הן מנוצלות, אינן מודעות לזכויותיהן, ואינן זוכות לחינוך הנוגע לחינוך מיני ולהגנה עצמית, גם לא בכל הנוגע לפירוש של תקשורת אסרטיבית והעצמה.

סיכום

אין ספק כי ניצול נשים עם נכויות היא בעיה רצינית שזכתה להתייחסות. הפער בידע הוא רציני ומשמעותי. יע לגבי שיטות ההתערבות היעילות לנשים עם נכויות תו למאפיינים הייחודיים של כל נכות.

עבודה רבה צריכה להיעשות להגברת המודעות לבעיה ופי הולמים לנשים עם נכויות, כגון: בניית מקלטים מותאמי נכויות או התאמת הקיימים, הפיכת שירותים קיימים ל ואינפורמטיביים, מתן סיוע משפטי הולם לקורבנות אלימ עם נכויות, עבודה מול גופים בקהילה, כגון: משטרה, ר ומשפחה) וכדומה, אימון והכשרת צוותים מקצועיים ומניעת הבעיה, בניית רשת קהילתית לסיוע ותמיכה, ח נכים.

במהלך השנים האחרונות החלה להיעשות עבודה בין להעצמת נשים עם נכויות, ואף הוקמה קבוצת מנהיגות ר עם נכויות החלו להשתלב, אומנם במספרים מועטים, בק נשים עם נכות היו שותפות ומובילות במאבק הנכים. תחו תל אביב-יפו הקים וועדת היגוי מקצועית לטיפול בתופ של אנשים עם נכויות וכלפיהם והחל לפעול הן ברמת נ בעיר והן בהסברה ובהכשרת צוותים מקצועיים.

אך בצד התחלות יפות אלו, הדרך עוד ארוכה מאוד. פרסום מאמר זה יקדם, לפחות ברמת המודעות, מעט

גולשים בתומיים
www.homesh.org.il

מה באתר?
הנהלת תומש ופעילות הוועדות
מאגר מידע גדול ומעודכן
מידע על ימי עיון וכנסים



מתבגרים ועיוורים

מאת: נירית חי-יהודה*

אפשרויות המוצעות לו.

התלמידים המצטרפים לפרוייקט הם לרוב תלמידים נ בפעילות העזרה לעיוור, וזאת תוך המניעים הבאים:

1. המתבגר בוחר את גבולות יכולותיו, בוחר באתגר שבי השונה הלא מוכר.
2. למתבגר החונך צורך ביצירת קשר עם אחרים משמי סוציאליזציה.
3. התרשמות אישית מהצגת הנושא במפגש השיחוק ש המוצעים להם.
4. היכרות מוקדמת עם לקוי ראייה או עיוור - בן משפו חבר לספסל הלמודים.

5. רצון להתנסות מתוך יצר הסקרנות, הצורך בריגושים
6. מחשבה שאכן ציבור העיוורים מעורר רחמים והוא ביותר. לכן ההצטרפות לפרוייקט מלווה בציפייה למי המתבגר המתנדב להיות אחראי להוכיח יכולת ולהרגיש בין המצטרפים, גם מתבגרים המעוניינים למרוד בעמדו המסווגות את העיוור למעמד נמוך, ומתוך הצורך למרוד ב בדרך כלל הם מבקשים להתראיין בכלי התקשורת או מפתח, כמו שר החינוך או ראש העיר. בבי"ס תיכונים ב היא ערך מודגש, ההצטרפות לפרוייקט היא מעטה - כז לשלמות היא בכל תחומים, גם גופנית, מידת החרדה והרתי לאובייקט שאינו רצוי לו, שאינני מעוניין בו, שמא יהיה חי גבוהה יותר. העיוורים המשתתפים בפרוייקט, עיוורים המ עזרה, בשלים לקבל את העובדה שהם זקוקים לעזרה למלא משימות שבגלל מגבלת הראייה אינם יכולים ל עצמם, ובשלים לקבל עזרה מאדם מחוץ לבית. אלה אי חדשים אלא עיוורים עם ניסיון בהתמודדות עם העיוורון, ו עזרה, לוקחים אחריות על עצמם, מפנים זמן לחונך ומע עם רכות הפרוייקט. הם סומכים עלי, כרכזת הפרוייקט. שהקשר עם החונך ימשך לפחות עד סוף שנת הלמודי להבטחתי זאת מתוך חוסר הביטחון שאכן תלמיד מו מסוגל או יכול לבצע פעולות בהם הם מתקשים, או מת ביכולתם לקחת אחריות על הקשר שיווצר עם המתבגר.

מן החוויות החוזרות על עצמן מדי שנה:

1. בני נוער מגבלת הראייה אומרים, למשל: "אני מעדיף להי או באנשים בוגרים ממני, ולא בבני גילי או יותר צעירים נ מעדיף חונך שלא יתגרר בסביבתי". רבים מהם מבקשים

ברצוני לספר על עבודתי כמרכזת פרוייקט עזרה לזולת של האגודה למען העיוור בת"א. במסגרת פרוייקט זה תלמידי בתי ספר מכתות " ו"א חונכים עיוורים ולקויי ראייה בכל הגילאים. הם יוצרים קשר רצוף וקבוע למשך שנת למודים אחת, במסגרת המקצוע "מחויבות אישית" שהינו תנאי לקבלת תעודת הבגרות. המתבגרים מסייעים לעיוורים ולקויי הראייה ולילדים רואים להורים עיוורים, העומדים בקריטריונים לקבלת עזרה. העזרה ניתנת בתחומים שונים, כמו למשל: קריאה, מיון ניירת, ליווי מחוץ לבית, העשרה לילדים ועזרה לעיוור בתחומי קושי הנובעים ממגבלת הראייה. תלמידים אחדים מסייעים גם במועדונית של ילדים לקויי ראייה ועיוורים ע"י הפעלת חוגים שונים, כמו לימודי מחשב, ספורט וכו'. המטרות הסמויות של פרוייקט זה, מאחורי אלה הקונקרטיים, הן: שינוי עמדות כלפי האדם בעל מגבלת ראייה, הקניית ערך הנתינה לזולת וקבלת האחר, השונה, כמו גם הכרת צרכי קהילת העיוורים.

תגובותיהם של המתבגרים בתחילת הקשר ובמהלכו עם העיוור והמשמעות הטיפולית שלו לשני הצדדים גורמים להשפעה הדדית, שנוצרת מהאינטראקציה הממושכת בין המתבגר עם ראייה תקינה לבין העיוור או לקוי הראייה.

ההדרכות הקבוצתיות והאינדיבידואליות שהחונכים והחניכים מקבלים ממני במהלך הפרוייקט מהוות את המקום שבו המתבגר מביא את התלבטויותיו וקשייו ומשתף את האחרים בני גילם שהם לו קבוצת השווים בחוויות הקשר עם העיוור.

בשלב זה של חייו נמצא המתבגר בתהליך הסוציאליזציה - תהליך של גיבוש הזהות העצמית, גיבוש עמדות כלפי הסביבה והפנמת ערכיה. עמדה המתגבשת מתוך מערכת של גירויים סביבתיים, ממידע שנצבר על הסביבה הקרובה, מחוויות רגשיות ומאינטראקציה עם אובייקט ההתייחסות. אחד המאפיינים של גיל ההתבגרות הוא המרדנות, המתעוררת עם הופעת הקונפליקט בין הערכים עליו גדל ובין האפשרויות האחרות המזדמנות בסביבתו, מתוך התפתחות חשיבה ביקורתית כלפי המוכר, וגילוי אפשרויות חשיבה שונות ממה שהורגל להם. תגובות המתבגרים העיוורים תלויות במרכיבי האישיות של כל אחד מהם, מידת ההסתגלות של העיוור למוגבלותו ומידת המוטיבציה להשקיע בקשר. חשוב לציין שהמתבגרים העיוורים הפנימו וסיגלו לעצמם עמדות כלפי האחר, כלפי עיוורים המהווים קבוצת מיעוט - שונים וחרגים.

המתבגר בעל ראייה התקינה נחשף לראשונה לרעיון הקשר עם עיוורים במסגרת בית ספרית. הוא אמור לבחור סוג פעילות אחת מבין מגוון





בחוויותיו ובהתלבטויותיו, מקבל לגיטימציה לקשיים ותמיכ עם ובכך הוא מתפנה לחוויית הקשר והמוטיבציה שי חש שייכות וגאווה היחידה, ייחודיות מול תלמידי כתח חבריו ומוריו בחוויותיו ובכך זוכה להערכה גבוהה.

ככל שהקשר בין העיוור לבין המתבגר מבוסס יותר על והחשש פוחתים, ההכללה מתנפצת ונוצרת תקשורת על נושא העיוורון ועל העזרה שהעיוור מבקש, ועל מיו המתבגר למלא את משימותיו. אט אט העזרה מותאמת זה המתבגר בודק את יעילותו ומבקש ללמוד שיטות ומיו תיפקוד, למשל קריינות טובה יותר ופיתוח שיטות לסדר ההדרכות המתבגר מפתח רגישות לגבי תחומי עזרה או זקוק להם, אך אינו מעז לבקש.

בסיום ה"מחויבות האישית" פגשנו תגובות, כמו: "זכיתי ל זה", "למדתי להתייחס לחיים בפרופורציה אחרת", "הבט גבר, היום אני בטוח שאני יכול לקחת אחריות, ליזום אחרים גם בקשיי". המתבגר לומד להכיר את האדם העיוור האדם עם רצונות וצרכים משלו, ולומד כי התקשורת הבחירה לא לספר למתבגר ולשוחח עמו על מגבלת ר שזה היה המניע לתחילת הקשר, מבטאת את אי ה פתוחה על הנושא, בחשש מתגובות דחייה, אי רצון ל להתמודד עם תחושותיו, שיתעוררו עם תגובות המתבגר להכיל את רגשותיו ורגשות המתבגר.

לעיוורים שאינם מקבלים את עצמם כבעלי הערכה משרדים את חוסר האמון לסביבה, ולעתים קרובות, ו מתנתקים. כאשר הקשר מתפתח המוטיבציה גדלה. הח צוברת תאוצה והוא נמשך מעבר למחויבות האישית. הע את היכולת ליצור קשר עם אנשים עם ראייה תקינה ומ האחר להבין, להיות אמפטי ולהגיש את עזרתו. חש מדחייה מתנפץ והוא חש רצוי ושייך לחברה ולסביבה ב המקנה ביטחון עצמי והערכה עצמית.

ישנם מקרים מעטים בהם המתבגר העיוור נעזר בחונך ו על הסביבה החסר לו ומנסה להתאים עצמו לכך, כמו של נערה לקויית ראייה שלא שמה דגש על מראה החיצוני הקשר עם חונכת בעלת ראייה תקינה חל אצלה שינוי, ובטיפוח העצמי שלה. המפגשים לא התמקדו בסיוע בבוליים משותפים בקניון, שמיעת מוסיקה, בחירת במספרה וכיו"ב. דוגמה נוספת, נערה לקויית ראייה, אשר מבני הנוער בסביבתה הקרובה, התייחסה לנערה החונכ

שלא לומד בבית ספרם, שמא יתגלה הסוד של הצורך בעזרה. הם מביעים בושח בקבלת העזרה, בעיקר מבני גילם. העובדה שהם צריכים להודות בצורך לקבל עזרה, מצב שנתפש בעיניהם כחולשה, מעמיד אותם במעמד אחר יחסית לקבוצת בני גילם. שהרי הצורך להיות מקובל ופופולרי מאפיין גם אותם.

2. השאלות של המתבגרים בתחילת הקשר הן: "מה עיוור הוא?" "כיצד העיוור מבחין בין צבעים?", "כיצד הוא מתפקד בחיי היום יום?", "איך אני אראה בעיניו?", "כיצד אצור עמו קשר, מה אומר לו?", "כיצד אגש ואציע את עזרתי?", "כיצד הוא מסתדר בלעדי?", "האם אשוחח עמו על נכותו?", "מי מאתנו צריך ליזום את המפגשים?", "מה מידת הנחיצות שלי לעיוור?", "מדוע הוא לא נעזר בבני משפחתו?".

3. באסוציאציות חופשיות עולים רגשות שליליים כלפי עיוורים - פחד ורתיעה מהם, מחשבה שעיוור הוא חסר אונים, שאינו מתפקד ואם הוא עובד אז הוא מרכזן. סימני ההיכר שלו הם מקל וכלב נחייה או משקפיים שחורים, עיניו אינן פקוחות בד"כ ומראהו החיצוני דוחה. עמדות אלה מתנפצות כשהמתבגר נפגש לראשונה עם העולם האחר, עם האדם העיוור שהינו אדם מתפקד שזקוק לעזרה בתחומים ספציפיים בשל חוסר אחד החושים, הראייה. כאן מתעוררות השאלות: "מה הגדרת תפקידי ומה אני צריך לעשות?", "האם באמת הוא זקוק לי?". כך מתנפצת העמדה שבה המתבגר מכליל את מגבלת העיוורון ביתר החלקים ותחומי החיים של מקבל העזרה. בד"כ המתבגר מתמודד עם הדיסונאנס הקוגניטיבי שנוצר בקונפליקט עקב תגובות שונות: בלבול, תדהמה, התפעלות עד לכדי אידיאליזציה או תחושת חוסר ערך עצמי של המתבגר, המתעוררת לנוכח התמודדותו של העיוור עם ביצוע פעולות פשוטות, שהוא עצמו מתקשה בהם. חלקם יפתחו הערצה כלפי העיוור ויאמצו אותו כאחר משמעותי.

בשלב זה החרדה פוחתת. המתבגר מעסיק עצמו בהערכת יכולותיו וכישוריו, בתחושת השייכות ועד כמה הוא רצוי, מתוך הצרכים הבסיסיים של כל אדם להיות רצוי ושייך; צורך משותף של העיוור והמתבגר. מקבל העזרה וזה הנותן אותה מדגישים את הצורך הזה על ידי סיפוק ההדדי וכך שניהם גדלים, רמת הערך העצמי עולה וביטחונם העצמי גובר.

המתבגר יוצא אל קבוצת בני גילו עם היכולת לעמוד בתגובותיהם, כרואים בו שונה וחרוג, מעצם בחירתו בנושא מרתיע וחרוג, ולא באחד מהנושאים המקובלים, המעניקים כוח, הישגיות ותמורה חומרית. במהלך ההדרכות הקבוצתיות ניתנת לגיטימציה לתחושות הקשות של המתבגר. הוא לומד כי הוא לא היחיד בתחושותיו אלא שייך לקבוצה של שווים העוברים את מה שהוא עובר. המתבגר משתף את האחרים



המתבגר, במשימותיו הלימודיות, למשל. הפרוייקט עזרה משמעות של עזרה הדדית בין העיוור למתבגר.
המטרות שהצגתי בראשית המאמר הושגו.
 אסיים בנימה אישית ואומר שמדי שנה מתעוררים בי הרצ לקיים את הפרוייקט עם תלמידים נוספים, מפני שאני מו המשמעותית של ההתקשרות המיוחדת בין המתבגר ל

סייעה לה בכל התחומים. הקשר ביניהן נמשך מזה שנים, גם כאשר החונכת התגיסה לצה"ל שיכנעה את הנערה עם לקות הראייה לעשות זאת גם. במקרה זה, לשתייה אין אחיות ביולוגיות והן מצהירות על עצמן כאחיות לכל דבר.
 התרומה ההדדית מיצירת קשר בין אדם בעל ראייה תקינה לאדם עיוור משמעותית ביותר, שהרי עיוורים רבים תורמים ומקדמים את התלמיד

מתנדבים לבעלי צרכים מיוחדים

מאת: אהובה אונרשטיין ויפה אליאסי*



דוגמאות של פרוייקטים התנדבותיים:

- "ציפור הנפש" - מתנדבים חונכים לנפגעי נפש.
- תעסוקת בית לנכים פיסית המרותקים לביתם.
- תחושון - חוג מיחד לילדים מיוחדים.
- "קו קשר" טלפוני לבודדים.
- סטודנטים מתוכניות שונות, המשתלבים במערך ההתנכיות: פר"ח שיקומי, שח"ק ומעורבות חברתית.

סיכום

מצד אחד, אופי האיזורים, ריבוי הצרכים והיעדר שירותי ההתנדבות בתוך הקהילה ומחוצה לה, ומצד שני, שיתון מרכזת נושא הנכיות ובין רכזת ההתנדבות באגף מאפש התנדבותיים מהפריפריה הרחוקה תוך התאמתם לצר **אובייקטיביים מעודדים יצירתיות.**

אנשים עם נכיות - בעלי צרכים מיוחדים - הם אוכלוסיה פגיעה, כאשר מצוקת חיים מכבידה עליה. בבואנו להקל ולאפשר שיפור איכות חייהם, אנו נעזרים לא אחת במתנדבים. אלה, בעלי לב רחב וצרכים של נתינה, מהווים קרן אור בחייהם של הזקוקים להם.
 דפנה, חנה ורחל, כולן נשים בגילאי 50-60, אשר פרשו לגמלאות בגיל צעיר יחסית, נענו למודעות של גיוס מתנדבים והצטרפו למעגל ההתנדבות בתחום הנכיות. קבוצה זו היא חתך של מתנדבים "עכשוויים". מתנדבים אלה צעירים יחסית, בעלי מקצועות חופשיים או פנסיונרים צעירים. רובם באים ממקום של נתינה ומודעות לצרכים הקיימים בקהילה. לרובם רקע כלשהו או נגיעה מהעבר בנושא הנכיות, אם בקשר משפחתי ואם בעשייה התנדבותית קודמת בתחום.
 המתנדבות מגיעות מהאזורים הצפוניים של ת"א או מחוץ לעיר, ופועלות עם אוכלוסיות דרום העיר - יפו, שכונת שפירא, סביבת התחנה מרכזית וכו'. דרכי הגיוס רבות ומגוונות: פרסום מודעות בעיתונות, בשירותי קהילה שונים, בקרב ארגונים התנדבותיים, באתר האינטרנט של העירייה ועוד.

האוכלוסיות המטופלות נחשבות לבעלות צרכים מיוחדים: קטינים ובגירים, בודדים ובעלי משפחות, בעלי נכות פיסית, נפשית, חושית או קוגניטיבית - כל מי שזקוק ליד תומכת בגלל חוסר השתלבות במסגרות נורמטיביות בקהילה, היעדר יחסים או יחסים מעוררים בסביבה הקרובה והבדידות.

המייוחד בדגם העבודה שלנו:

1. שיתוף פעולה בין תחום ההתנדבות לתחום נכיות.
2. יצירת מערך תומך של ארגונים התנדבותיים ציבוריים ופרטיים.
3. בניית תוכניות קבוצתיות ופרטיות המתאימות לצרכים המיוחדים של האוכלוסיה.



www.homesh.org.il

מה באתר?

הנהלת תומט ופעילות הוועדות
 מאגר מידע גדול ומעודכן
 מידע על ימי עיון וכנסים



קבוצה להעצמה ולגילוי כוחות בקרב צעירים החולים במחלה כרונית

מאת: זהר כהן*

(2000) מציינת סיבות שונות לקיום קבוצות ובהן:

1. אנשים בעלי צרכים דומים יכולים להעניק זה לזה ולסייע בפתרון הדדי של בעיות.
2. קבוצות יכולות להוות גורם מדרבן לפיתוח כישורים ומ
3. קבוצות יכולות להיות אמצעי חסכני בניצול מומחיות ו אנשים בעת ובעונה אחת.

קבוצות התמיכה מעניקות תמיכה רגשית ומעשית במש את המחלה תוך אפשרות לשתף ברגשות ובמחשבו עוזרות למשתתפים לצאת מהבדידות ולפתח צורת ר (וייסהוט, 1996). חברים פוטנציאליים לקבוצות "תמיכה וי שעברו משברים אישיים (נורמטיביים ולא נורמטיביים). מיועדות לעזור למטופלים להשיג שווי-משקל חדש ע"י תומכת בתוך הקבוצה. הדגש בקבוצות אלה הוא על גי קבוצתיים: • יצירת קבוצה בעלת לכידות גבוהה, התו • יציאה מחוזקת מהמשבר (קטן, 1994).

כאשר ניתנת לאנשים הסובלים מבעיה דומה, הזדמנות מתחיל תהליך של השוואה חברתית, המאפשר אורור רגש של פחדים, הפחתה באיומים המעלים את העוררות הר תהליך משותף לפתרון בעיות ומציאת דרכים להתמודד ו תהליך זה הופך את קבוצות התמיכה למסגרת שנוצרי חברתיים וסביבה בטוחה לתכנן דרכים להחזרת האיזון הנכ לאחר המחלה (Gottlieb, 1985).

עבודה קבוצתית היא מערכת יחסים של קבלה, אמון ו משתתפים לומדים לדון בפתיחות על הרגשותיהם, ל מטרות התנהגות הרצויות להם, לרכוש מיומנויות חברתי הביטחון ליישמן גם מחוץ לקבוצה. כאשר המשתתף מגל יכול לסמוך על המנחה ועל המשתתפים האחרים, ה המסכה שלו, מדבר בפתיחות על בעיותיו, כפי שהוא רוא לקבל את עצמו כמו שהוא. הקבוצה היא מעין סימולציה שלא כמו במצב של ייעוץ פרטני, שמתקיימת בו מעו מיצב שונה, ולא יחסים בין שווים. אם בעבודה הפרטנ לעומק הממד התוך-אישי, הרי בעבודה הקבוצתית מר רב יותר בממד הבין-אישי (רוזמן ואחרים, 1997).

לאור כל הנ"ל, החלטתי להקים קבוצת תמיכה והעצמה ל ה- 20, שמשותפתיה וכלו להכיר אנשים המתמודדים עם לחוות שיתוף ולקבל תמיכה, לעבד רגשית קשיים, בנ דאגות ונושאים הקשורים במחלה וגם לקבל מידע אודות ד

מחלה כרונית מהווה מצב דחק אוניברסלי וגורמת להפרת האיזון של האדם החולה בה. למצב זה עלולות להיות השלכות פסיכו-סוציאליות ונפשיות על החולה ולחייב אותו להיעזר בסגנונות התמודדות שונים על-פי אישיותו והמשאבים שברשותו. פריצה של מחלה כרונית יכולה ליצור חוסר-בטחון, חוויה של אובדן שליטה, תחושת מצוקה וחוסר אונים.

אנשים עם דיאגנוזה של מחלה כרונית, צריכים להתמודד עם חוסר ודאות לגבי התקדמות המחלה, הסימפטומים הנלווים ודאגות לגבי יכולתם לחדש את סגנון חייהם הקודם (Talor et. all. 1991). לעתים קרובות, על החולה לשנות את אורח-חיוו בהתאם לדרישות המצב החדש. הוא סובל מסימפטומים גופניים שגורמים לא אחת לאי-נוחות או לכאבים, חושש מהחמרת מצבו הרפואי וחש כי הוא מאוים מהשפעת המחלה והשלכותיה על המערכת המשפחתית, החברתית והתעסוקתית שלו.

קבוצת תמיכה והעצמה היא אמצעי להשגת שליטה במחלה ובחיים בכלל. עבודה בקבוצות הופכת לתופעה שכיחה בעולם העבודה ובחיי של האדם המודרני. העבודה בקבוצות פופולרית ומשקפת נאמנה את הצורך הבסיסי של האדם המודרני להשתייך למסגרת קבוצתית כלשהי, לתרום ולהיתרם באווירה תומכת, לרכוש מיומנויות ולהתאמן בהן. הקבוצה משמשת סדנת למידה, משקפת התנהגות קיימת ומעניקה הזדמנות לצמיחה ולשינוי (זיו ובהרב, 2000).

במחלקת השיקום במוסד לביטוח-לאומי, המטפלת באנשים שחלו במחלות שונות, בנכים, בנפגעי עבודה, בנפגעי פעולות איבה ובאלמנים/אלמנות, נוהגים לקיים קבוצות תמיכה שונות, על מנת להשיג את מטרת המחלקה, והיא שיקום מקצועי של אוכלוסיות אלה (שעקב נכותם ומצבם איבדו מקצועם או צעירים שעדיין לא רכשו מקצוע). השיקום המקצועי שניתן במחלקה הוא למעשה תהליך טיפולי שנועד לכוון ולהכשיר אוכלוסייה זו להיקלט בעבודה המתאימה להם. מטרת השיקום המקצועי היא הקניית מקצוע ו/או סיוע להשתלבות בעבודה, על-פי התאמה אישית ויכולת. השירות ניתן ע"י עובדים סוציאליים, בתחום השיקום, המעניקים שירותי אבחון וייעוץ שיקומי ומלווים את המשתתפים לכל אורך הדרך.

קבוצות התמיכה המתקיימות במחלקה הן דרך להעצמת המשתתפים (מעבר לסייע בהשגת מטרות המחלקה). בתהליך ההעצמה, אמור להתרחש שינוי הכולל מעבר ממצב של חוסר אונים למצב של שליטה יחסית בחיים, מעבר זה יכול להתבטא בשיפור בתחושת היכולת לשלוט ובשיפור היכולות הממשיות להפעלת שליטה (סדן, 1996). ליבמן





אלטרנטיביות עם המחלה והשלכותיה ולהתארגן מחדש כחולה כרוני, על מנת שיוכלו לגדול כמבוגר מועיל ותורם לעצמו ולחברה בה הוא חי.

תהליך בניית הקבוצה ומטרותיה

ראשית, נקבעו מטרותיה של הקבוצה והן:

- הגברת יכולת ההתמודדות עם המחלה ובכלל.
- הגדלת מודעות עצמית (כוחות נפשיים וכד').
- שיפור הדימוי העצמי (דימוי גוף וכד').
- הקניית מיומנויות לשיפור ההתמודדות עם המחלה (מיומנויות קוגניטיביות וריגשיות).
- שיפור יכולת השליטה העצמית במחלה ובחיים.

לאחר שהוגדרו נושאי הקבוצה ומטרותיה, החל איתור המועמדים, מתוך המשתתפים שבטיפול וע"י פנייה לעובדות האחרות בצוות וקבלת שמות מועמדים פוטנציאליים. בחיפוש אחר המשתתפים הוגדר טווח הגילאים (20-25), סוגי המחלות והצורך של המועמד בקבוצה. כל מועמד עבר ראיון, בו נבדקו התייחסות החולה למחלה, השפעת המחלה על חייו, רצונו להשתתף בקבוצה וציפיותיו ממנה וממני כמנחה. הניפוי התבצע כשלא הייתה התאמה בין צורכי המועמד למטרות הקבוצה ועל מנת לא להפריע או לעכב את התהליך הקבוצתי. מתוך כלל המועמדים (כ- 40) החלו להשתתף בקבוצה 7 אנשים (אחד נשר), אשר התאימו לקריטריונים, הביעו רצון להשתתף בקבוצה והתאפשר להם להשתתף בה.

מהלך הקבוצה

מפגשי הקבוצה נערכו בביטוח לאומי - סניף עפולה.

מפגש 1: מטרה. היכרות ויצירת חוזה.

מפגש 2: סיפור המחלה. מטרה - העברת המסר כי למרות המחלה יש למשתתפים זכות (וחובה) ויכולת לתפקד ככל האדם.

מפגש 3: דרכי התמודדות עם מחלה כרונית. מטרה - מילוי "ארגז הכלים" עם כלים נוספים (לימוד עקיפת מגבלות וכו').

מפגש 4: כוחות. מטרה - העלאת הערך העצמי, גילוי תכונות חיוביות נוספות וחיזוק האמונה ביכולת המשתתפים.

מפגש 5: אני והמסד הרפואי. מטרה - לפתח מודעות בשליטה על המחלה.

מפגש 6: השפעת המחלה על המצב התעסוקתי/לימודי. מטרה - התאמת לימודים/תעסוקה למצב הרפואי.

מפגש 7 ו-8: התמודדות המשפחה עם המחלה = אוטונומיה. מטרה - העלאת המודעות שבחיים העצמאיים והתמודדות עם הנטייה

להגן עליהם בתוך המשפחה. נושא המשפחה ריגש וגגע מאד אחת המשתתפות ביטאה את תחושתה בעניין: "זה משר זה, אבל לא חושבים על זה אף פעם".

מפגש 9: רווחים מהמחלה + השפעת המחלה על המו
מטרה - הרחבת המודעות בנושא השפעת המחלה על וקשרים חברתיים והעלאת מודעות לרווחים הקשורים במו אך לא לנצל אותם).

מפגש 10: אהבה ואינטימיות. מטרה - בדיקת יכולת הה זוגי כבן-אדם ולא כבן-אדם חולה ובדיקת אלטרנטיבות ל לבן-הזוג.

מפגש 11: מפגש סיום. המשתתפים שיחקו ב"משח הייתה אווירה של סיום כשמצד אחד נותר טעם של עו הייתה תחושת מיצוי.

הערכת התהליך הקבוצתי

סונהיים (1995) מציג בספרו מבחר של כלי עזר למתי בקבוצות. לדבריו, הכלי יכול לעזור למתערב מקצועי להוכיח והיעילות של התערבותיו. בקבוצת תמיכה זו נבנה שאלון, הערכים מ- 1 (במידה מועטה) עד 5 (במידה רבה). חברי הקבוצה מעריכים שהקבוצה תרמה להם במידה יו (3.8).

חברי הקבוצה מעריכים כי נעשו עצמאיים יותר בטיפול במר בינונית (3.4).

חברי הקבוצה מעריכים כי קיבלו כלים חדשים להתמודד במידה יותר מבינונית (3.8).

חברי הקבוצה ציינו כי קיבלו את הכלים הבאים:

חוש-הומור, נחישות, הערכה עצמית גבוהה, כוחות ו אופטימיות.

חברי הקבוצה מעריכים כי יוכלו להשתלב בעבודה כמו כ למרות מחלתם במידה בינונית (3.4).

חברי הקבוצה מעריכים כי יכולתם להתחתן ולהקים מ ליכולת של אדם בריא במידה רבה (4.2).

חברי הקבוצה היו ממליצים לאנשים במצבם להשתתף ב במידה רבה מאוד (5).

לדעת חברי הקבוצה הנושאים שתרמו להם הכי הרבה המחלה, דרכי התמודדות, המצב החברתי, כוחות, המש ואינטימיות.

חברי הקבוצה מעריכים כי ההנחיה ענתה לציפיותיהם במיד



חברי הקבוצה מעריכים כי נעזרו/ נתמכו על-ידי חבריהם לקבוצה במידה רבה מאד (4.9) לאור תשובות המשתתפים נראה כי ההתערבות הייתה מועילה ויעילה.

סיכום והמלצות

קבוצות התערבות נוצרות בעקבות צורך ומצוקה מסויימים של המערכת הקהילתית ושל הפרט. מטרתן לספק לפרט תחושת יחד, שותפות במצוקתו (זיו ובהרב, 2000).

הקמת הקבוצה לצעירים החולים במחלה כרונית באה לענות על הצרכים שעלו בטיפול בצעירים אלו, להגביר את יכולת ההתמודדות שלהם עם המחלה, להגדיל את המודעות העצמית שלהם, לשפר את הדימוי העצמי, להקנות מיומנויות לשיפור ההתמודדות עם המחלה ולשפר את יכולת השליטה העצמית במחלה ובחיים.

הקבוצה הייתה כלי יעיל ואפקטיבי שאפשר לחבריה מקום לביטוי רגשות

ביבליוגרפיה

- וייסהוט, ד.ב.ג. (1996). התמודדות עם איידס בקבוצות תמיכה - הפגישה עם המערכת הרפואית. הרפואה, 130, חז, 521-523; זיו, י. בהרב, י. (2001). מסע קבוצתי המודרך למנחה קבוצות. הוצאת ליבמן, מ. (2000). תרפיה באומנות לקבוצות. משחקים, תיאוריה, תרגילי הפעלה. הוצאת "אחי" בע"מ, ת"א; סדן, א. (1996). העצמה ועבודה קהילתית. חברה ורווחה, ט"ז (2), 143-163; סוניהיים, נ. מקצועית בקבוצות. אקדמון, האוניברסיטה העברית י"ם; קטן, ל. (1994). סוג ותכנון עבודה בקבוצות במסגרת התערבות ישירה בעבודה סוציאלית. חברה ורווחה, ט"ז (1), 43-61; רוזמן, מ., נ. (1997). כישורי חיים. פיתוח זהות אישית בקבוצות ילדים ומתבגרים. הוצאת רמת, אוניברסיטת ת"א.
- 995). Social network and social support: An overview of research, practice, and policy implications. Health Education Quarterly, 12, 5-12; Gruen, W. (1975). Effects of therapy during the hospitalization period on the recovery process in heart attacks. Journal of consulting and clinical psychology, 43, 223-232; Moos, R.H. (1977). Social illness. New-York: Plenum; Taylor, S.E., Helgeson, V.s. Reed G.M & Skokan, L.A. (1991). Self-generated feeling of control and adjustment to physical illness. Issues. Vol. 47 (4), 91-109.

התערבות במתפרת "המשקם" ירושלים בעקבות השפעת אירועי הטרור והשלכותיהם, פיגועים ומצב מלחמה על תפקוד בן



מאת: אילה וסיליבר וזיס שמולביץ*

הוא אירוע חריג שיש בו איום של אובדן גוף או נפש, ה. תגובות והפרות איזון של סביבתו של האדם. במאמר זה נציג תחילה מודל של מרכיבי הלחץ בעב הלחץ, ובהמשך סכימת המשבר המצבי במתפרת ירושל העו"ס וסיכום.

לחץ בעבודה

בימים כתיקונם יוצר לחץ בעבודה כאשר הפרט/ים נ דרישה או איום שלהערכתם אינם מסוגלים להתמודד או ללחצים בעבודה רבים והם מתבטאים בכמה דרישות ר העובד בו זמנית. מצבי לחץ בעבודה הם תולדה של פ בין מאפיינים שונים של העבודה והארגון ובין מא

חברת "המשקם" מהווה מסגרת תעסוקתית-שיקומית יציבה וקבועה לכ- 3000 איש ואישה, המספקת תעסוקה מגוונת בענפי תעסוקה רבים לאוכלוסייה רב נכותית, לאנשים בעלי נכויות פיזיות, נפשיות ושכליות או חברתיות מגיל 18 ומעלה. במתפרת ה"משקם" בירושלים כ- 35 עובדים (מרביתם עובדות), התופרים מדים לצה"ל תוך עמידה בתקן איכות בינלאומי ESO 9002 והיא נמנית בין מתפרות החירום עבור משרד הביטחון.

כידוע, החברה הישראלית נחשפה בשנתיים האחרונות ללחצים טראומטיים חוזרים ונשנים עקב הפיגועים ואירועי טרור רבים. במקרה שלפנינו, בעקבות הלחצים בגלל אירועי הטרור, הפיגועים ומצב המלחמה, נוצר משבר מצבי במתפרת ירושלים. משבר מצבי, לפי גולן (1978),

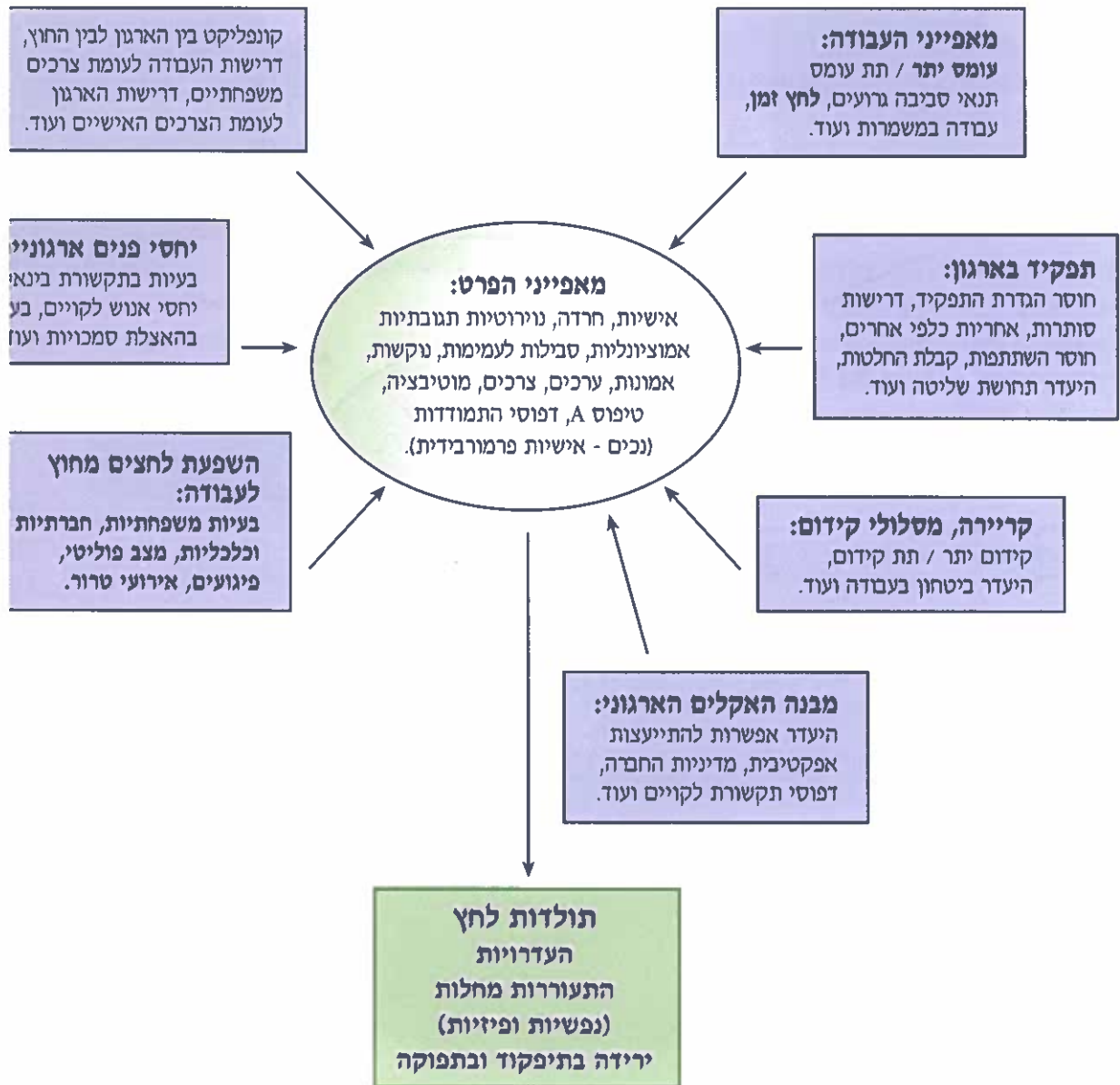
* עו"ס אילה וסיליבר ועו"ס זיס שמולביץ - חברת "המשקם" לתעסוקת קשישים ובעלי כושר עבודה מוגבל בע"מ.



המושגים למצבי הלחץ הוא אלמנט אי הוודאות. כלומר, לאדם אין מספיק ידע או נסיון קודם שיקנה לו את הביטחון שיוכל להתמודד עם

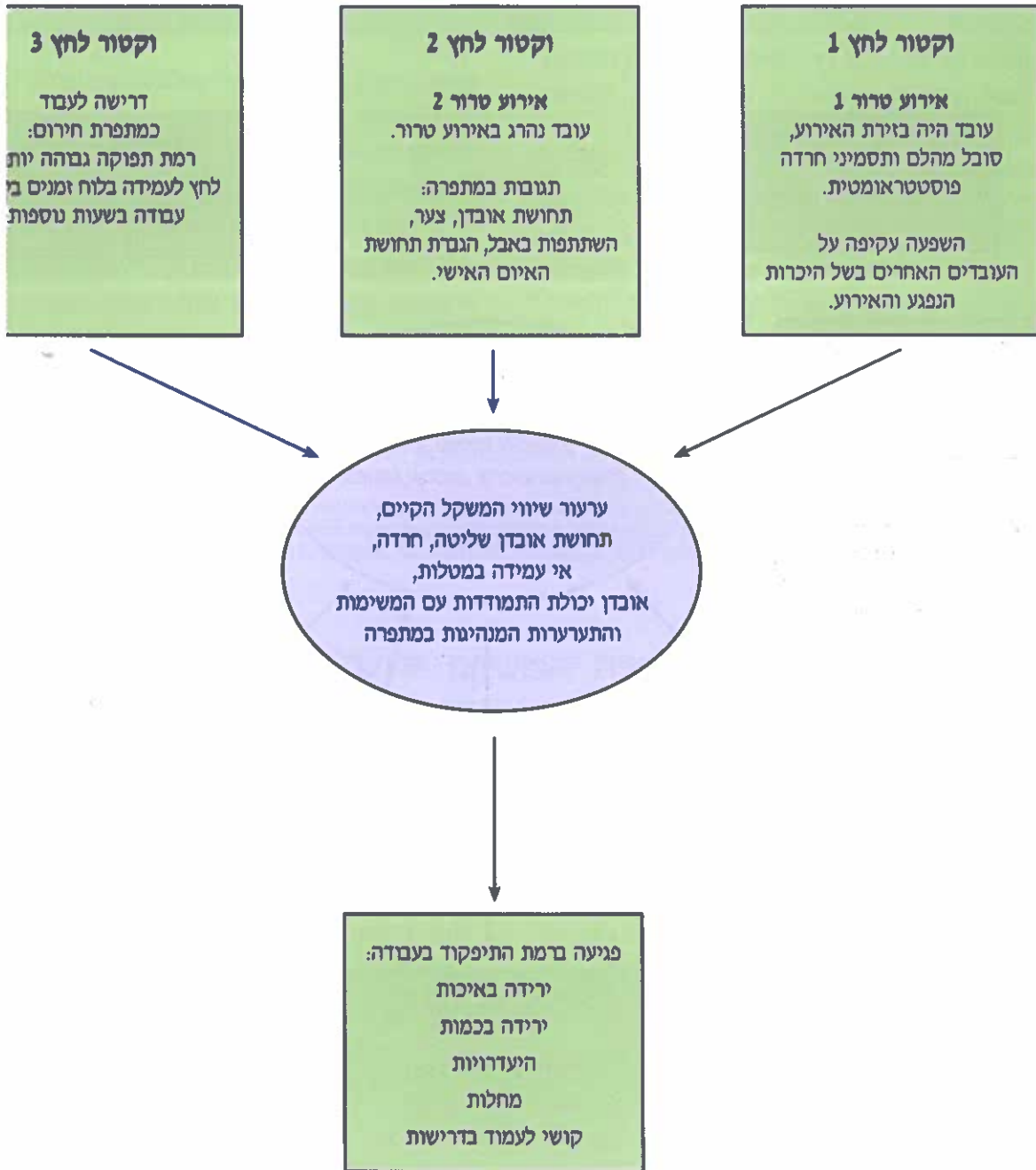
הדרישה או האיום. לכן, לחלק ההערכתי-סובייקטיבי משמ בתחושת הלחץ.

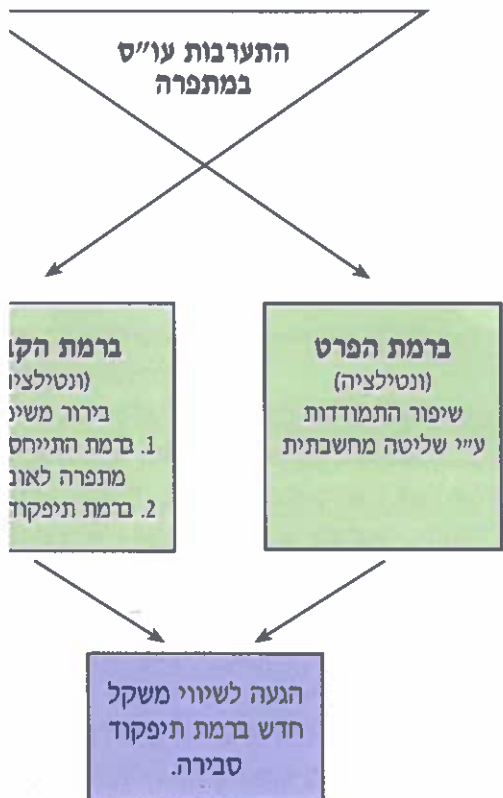
מודל הלחץ בעבודה





המשבר המצבי במתפרת ירושלים





עקב המשבר המצבי שנוצר, העובדים התקשו לתפקד והנזקים היו: **נזקים ישירים:**

ירידה במעורבות בעבודה, היעדרויות, מחלות, איחורים, סכסוכי עבודה, תחלופה.

נזקים עקיפים:

ירידה במורל, ירידה במוטיבציה, ירידת בעבודת צוות, בעיות בתקשורת ויחסים בינאישיים.

ההתערבות

עובד סוציאלי המתערב בשעת משבר בכלל ובמשבר מצבי בפרט, חייב לאבחן את הגורמים שעשויים להשפיע על היכולת והצורך של האדם הקבוצה לקבל סיוע מקצועי או אחר, לבדוק קיום מערכות תמיכה ולסייע בנקודות החסר.

בראון (BROWN 1978) טוען, כי גורמים שונים עשויים להשפיע על היכולת להיעזר. בירקל ורפוצי (1983) מציינים, כי אדם בעל מערכת תמיכה סבוכה נוטה לפמות לגורמים מבחוץ. גורש ומקוי-קונלי (1973) סבור, כי נשים פתוחות יותר לעזרה. וטרמן (בולמן 1977) טוען כי יכולת ההיעזרות תלויה גם במידת האוטונומיה של האדם, כגורם חשוב בקבלת עזרה מאחרים (ASSER, 1978).

אדם המצוי במצב משברי עלול/עשוי להשתמש באופני ההתמודדות המוצגים להלן:

אופן התמודדות	ישיר	עקיף
אקטיבי	שינוי מקור הלחץ עימות עם מקור הלחץ מציאת היבטים חיוביים	דיבור על מקור הלחץ שינוי עצמאי מציאת עיסוקים אחרים
פסיבי	התעלמות, הכחשה, הימנעות, עזיבת המצב	שתיה, אלכוהול, סמים, מחלות, התמוטטות
אופן התמודדות פסיבי ושימוש בטכניקות העקיפות אינם עוזרים לטווח הארוך.		

כאשר מבינים כי הגורם לאירוע הינו חיצוני תהיה נכונות רבה יותר להיודקק ולהיעזר באנשי מקצוע. התערבות העו"ס במתפרת ירושלים באה לייעל את אופן ההתמודדות של העובדים במתפרה ולהשיג תוצאות ברמת התיפקוד בעבודה. זאת באמצעות חיזוק השליטה המחשבתית של העובדים תוך קבלת אחריות עצמית שלהם להתמודדות במצב המשברי.

1. ניתוח והערכת המצב המלחצי.

2. ניתוח והערכת תגובות אפשריות.

3. בחירת תגובה מתאימה.

סיכום

באמצעות התערבות העו"ס הושגו התוצאות הבאות:

1. תחושת שיתוף, הקטנת תחושת לחץ ושיפור ההתמודדות.
2. מחוייבות עובדים להגיע כל יום לעבודה והיעדרות דחופים.
3. שינוי בהתארגנות מיידית וחיזוק המנהיגות של הנהיג הנדרשת פחות לעבוד בפועל ומקדישה יותר להדר ולהנחייתם.
4. קבוצת המתפרה תקבע את הצורך בשיחות נוספות, הלחץ של העובדים.
5. שיפור ההתמודדות במצב אי הוודאות הביטחוני ובקעמדיה בנטל המשימות המוגברות כמתפרת חירום. ■



אירועי הפגנה ואוהל מחאה - אגודת החירשים בישראל - מאי-יוני

מאת: הדר גורמז' וסתר תירוש*

ולתכניות אחרות בטלוויזיה. הגדלת מימון שירותי ה שעות ל- 50 שעות לשנה.

הקלות כלכליות

תוספת מקודות זיכוי במס הכנסה לחירש עובד. ביטול או מתן הלוואה/משכנתא (כמו ליוצאי צבא). מימון מ ולמבוגרים.

בריאות

מתן שיקום רב פעמי וקבלת הטבות בגין נכות (ביט מכיר בחירש כנכה, ועל כן הוא זכאי לשיקום חד פעמי בריאות הנפש לחירשים (הבקיאים בשפת סימנים ו. החירשים).

ב- 13.6.02, לאחר 40 יום, הגיע המאבק לסיומו, בחתי שר האוצר סילבן שלום. ההישג העיקרי של המאבק היה המודעות לנושא החיים עם חירשות בקרב כלל הציבור ו של מקבלי ההחלטות בכך שיש לתגמל את קהילת חירשות. בעקבות הכרה זו מחוייבת הממשלה להקים ו שהיא מעין מוקד טלפוני, המאויש 24 שעות ע"י מוקדני בקשות בפקסים ובאינטרנט מהחירשים ויכולו למלא ו הבקשות ינוע, החל מהזמנת פיצה, דרך שיחת טלפון ע בקביעת תור לרופא. מהות תחנת המימסר היא למעש ועצמאות לאנשים עם מוגבלות.

הממשלה אף התחייבה להעניק את סל התקשורת בצ ולסייע ברכישת מכשירי עזר לחירשים.

בנוסף לכך, הועלו שעות התרגום מ- 16 שעות שנתיות העלאה זו תקל ותתרום רבות לשיפור איכות חייהם ש חירשות. ■

אגודת החירשים בישראל היא ארגון לעזרה עצמית, הפועל לטובת קידום זכויות האדם החירש ורווחתו. האגודה הוקמה בשנת 1944 בתל אביב, מתוך הכרה כי יש להקים מועדונים מיוחדים בהם יינתנו פעילויות לשעות הפנאי התואמות את צרכי חבריה, פעילויות שיקומיות ע"י עובדים סוציאליים ושירותים אוניברסליים לכל החירשים וכבדי השמיעה בארץ. כיום מונה האגודה 19 סניפים, החל מקריית שמונה בצפון ועד באר שבע בדרום. הסניפים השונים פועלים ומופעלים ע"י חברים חירשים, מתנדבים הנבחרים ע"י חבריהם בבחירות דמוקרטיות, והם אלה המתווים את דרך פעולתה של האגודה ונטלים חלק ניכר בביצוע המעשי של ההחלטות המתקבלות.

ב- 5.5.02 יצאה אוכלוסיית החירשים למאבק, מול מדיניות הממשלה על קיפוחה את אוכלוסיית החירשים וכבדי השמיעה בארץ. במשך שנים רבות נאבקה הקהילה באמצעים המקובלים - לובי בכנסת, ישיבות עם נציגי הממשלה וגופים נוספים, אך התחושה הייתה כי אין התקדמות משמעותית. לכן החליטה אגודת החירשים, בראשות אהרון עיני - יו"ר, לצאת למאבק על מנת להגן על זכויות חבריה ואף לשפרן. את פעילויות המחאה ניהל מטה המאבק של החירשים, אשר פנה לאוכלוסיה כחלק ממנה ושכנעם בצדקת הדרך.

הוקם אוהל מחאה, שבו שהו החירשים, ויצאו ממנו להפגנות מול משרדי האוצר ומול הכנסת. ההפגנות אורגנו והתקיימו ע"י החירשים ולמענם. כתואה מפעילות זו התחזקה בקהילת החירשים יכולת ההתמודדות עם קשיים שונים, חלה עלייה בדימוי העצמי שלהם והתעוררה בה תחושת גאווה ואחדות, על כך שהיא פועלת למען עצמה.

ארגון ההפגנה לווה ע"י הצוות המקצועי של השירות הסוציאלי באגודת החירשים, אשר סייע בגיבוש פעילויות ההפגנה וארגון, בגיוס תרומות, בליווי לפגישות עם חברי כנסת ושרים ובליווי המשא ומתן עם נציגי הממשלה. לאוהל המחאה היה צמוד באופן קבוע מתורגמן, אשר ליווה את השובתים ושימש להם כפה ואוזניים במהלך האינטראקציה עם האנשים השומעים.

עיקרי הדרישות חולקו למספר קטגוריות עיקריות:

סל תקשורת

מימון מכשירי שמיעה, כלבי שמיעה וציוד עזר לבית ולעבודה. מענק של 600 פעימות מונה לטלפון (כפי שניתן לעיזור). הקמת תחנת מימסר ליצירת קשר טלפוני עם אדם שומע (כפי שקיים בארה"ב).

תרגום

זירוז החקיקה בנוגע לתוספת שפת סימנים או כתוביות לחדשות



גולשים בתומי"ט

www.homesh.org.il

מה באתר?
הנהלת תומט ופעילות הוועדות
מאגר מידע גדול ומעודכן
מידע על ימי עיון וכנסים

תעסוקת בית למרותקים. שותפות בין ארגונים: שירותי הרווחה ו"יד

מאת: אהובה אוברשטיין, יפה אליאסי, עליזה ברקאי וענת בן זקן**

רציונל

נכים רבים וחולים כרוניים מרותקים לביתם עקב מוגבלויות פיזיות שונות. רובם אינם יכולים לקחת חלק בפעילויות חברתיות ותעסוקתיות ופעילויות פנאי במסגרת הקהילתית. הם בודדים, ללא משפחה תומכת, או כשיש בני משפחה, הם מתקשים להתמודד עם המטלות היומיומיות הכרוכות בטיפול הפיזי, הרגשי והנפשי. כמענה עבורם הוקם השירות של תעסוקת בית.

מטרה

תמיכה וחיוזוק הצדדים הבריאים והמתפקדים של האדם בעל קשיים תפקודיים, שיפור איכות חייו ותדמיתו תוך השארתו בביתו על אף מגבלותיו הפיזיות.

אוכלוסית יעד

אנשים בעלי קשיים תפקודיים (פיזית), מעל גיל 18, שאינם משתלבים במסגרות שיקומיות בקהילה, תושבי יפו ודרום ת"א.

ההקמה

לצורך הקמת השירות, חברו יחד הגף לשירותים חברתיים דרום ו"יד שרה", המפעילה מוקדי מתנדבים לתעסוקת בית במקומות שונים בארץ. התהליך התחיל בקיום הצורך בשירותי רווחה, למענו חברו יחדיו מרכזות נושא זקנה ונכויות ורכזת מתנדבים, וצורפו לצוות החשיבה גם נציגי קופות החולים, המוסד לביטוח הלאומי ו"יד שרה". ארגון "יד שרה" הרים את הכפפה והשירות יצא לדרך.

השירות

שירות תעסוקת בית מופעל ע"י רכזת השירות, שהיא מתנדבת פעילה ונמרצת העושה עבודתה נאמנה ללא שכר. גוייסו מתנדבים (מודעות, "חבר מביא חבר" ועוד). רואיינו, נבחרו והוכשרו. צרכנים פוטנציאליים הופנו ע"י העו"סים מהלשכות. מכאן ואילך, מתבצעת מלאכת מחשבת של התאמת המתנדב לצרכן ולעיסוק משותף של שניהם מתוך המגוון הקיים. עד כה פועלים תחומים של מלאכת יד, מחשבים, ביקורים חברתיים וקריאה. הקשרים שנוצרו "גולשים" מעבר לכך. כל אלה הם תהליכים מתמשכים: זרימת צרכים, גיוס מתנדבים והרחבת תחומי עיסוק.

סיכום

תעסוקת בית הוא שירות המביא אור לביתו של נכה מרותק. הקהילה מגיעה לבית הנכה או החולה, מגלה התעניינות ואכפתיות, נותנת תוכן

וטעם לחיים, ומאפשרת קשר חברתי והשתייכות. המתנדב בשירות זוכה באושר הנתינה, תרומה ומעורבות. יש סיפוק מקצועי ואישי רב וסמן מוביל להמשך הפעילו המטרה. ■

קינת הנכה

מבעיות ארכיטקטוניות כבר הפסקתי להת
במדרגות ומפתנים אינני משתמש
דלתות פסתובכות בחוץ לתחום הן עטורי
מימי לא נכנסתי לתא טלפון ציבורי.

אבל, כשאני בחוץ והלחץ מתגבר
אני יודע שבקרוב לא אוכל להשתחרר
אני שורף את הצמיגים, פריץ את לגלי
וכשאמצא את המקום זאת התא ערה מידי

זכויות אדם נראה לי, הן לא רק לבריאים
תנו לי חובות להשתמש בשירותים ציבוריים
וכשיצע יום הדין ויקרה לי איזה נס
ופלאכי השרת יזמינוני להיכנס
מקווה אני שלא יהיה שום פער
בין רוחב הכסא ורוחבו של השער!!

I. F. Odone, Rehabilitation Literature (March, 1973), 34(3), p. 79
תורגם ע"י ד"ר מירי כהן

* "יד שרה" - אגף שירותי בית וקהילה.

** עו"ס אהובה אוברשטיין, עו"ס יפה אליאסי, עו"ס עליזה ברקאי ועו"ס
ענת בן זקן - אגף לשירותים חברתיים דרום, מינהל השירותים החברתיים,
עיריית ת"א-יפו.



בקרר גם באתר של "בזכות" - המרכז לזכויות האדם ש מוגבלות - www.bizchut.org.il - אני מקווה שחץ ממ הוא יתן לכם גם רעיונות מעניינים.



פינת האינטרנט

ברצוני להציג בפניכם את אתרו של ארגון השיקום ה (Rehabilitation International) שכתובתו היא: national.org האתר מציג מידע עדכני (חדשות), פרסומים וכו'. R.I. ה מטרת רווח, המוביל תוכניות למניעת מוגבלות, שיקום ו המלא של בעלי מוגבלות בכל תחומי החיים. חברי ממסדיים ועל-ממסדיים, פרטיים וציבוריים, התנדבותיים מ בין חדשות האתר ניתן למצוא בטאון וירטואלי של world ובו מאמרים רבים. לדוגמה, מאמר על הצגת המוגב עכשוויים (כולל הסרט "נפלאות התבונה"), או למשל, נ "מי חוזר לעבודה ומדוע? (מחקר השוואתי נרחב, כולל יע מאפשר לקרוא את פרסומי הארגון ולרכוש אותם, כולל האתר מאד מעניין, ייחודי ומומלץ לבקר בו.

כל מי ש"נקעה" נפשו, יכול להיכנס לאתר clinic.com להקליק Healthy Lifestyle Planners ואח"כ [האינטרנט הוא כר נרחב לא רק לאיתור מידע בנושא מוגבלות אלא גם אמצעי תקשורת. בהיותו כלי תקשורת יעיל, מהיר ובעל עצמה עליו לעמוד גם לרשותם של בעלי מוגבלות.](http://agement ולהינות. כדרך אגב, ניתן גם ללמוד כיצד להיגמל מעישון, ועוד שיפורים עצמיים. וכל זאת בנוסף למידע רב ומגו מוגבלות, תרופות, התמודדות וכו'. אתר מתאים לשעו היפוכונדר מצוי וגם של מתעניין תמים. ■</p></div><div data-bbox=)

בעולם הרחב נושא זה תופס תאוצה זה זמן. לאחרונה הוקם גם בישראל אתר העוסק בכך - אתר חדש, בהרצה, אתר המהווה ציון דרך חשוב במודעות החברה לזכויות האזרח עם מוגבלות.

האתר www.nagish.org.il הוקם במטרה להגביר את יכולת השימוש של אנשים בעלי מוגבלות באינטרנט. פעילותו מכוונת גם להצגת האתרים באופן ידידותי יותר לבעלי מוגבלות (גודל, צבע, הסברים מילוליים וכו') גם לפיתוח טכנולוגיות להתגברות על מוגבלות מוטוריות. הפרוייקט מנוהל ע"י איגוד האינטרנט הישראלי ו"נגישות ישראל" בשיתוף על"ה, סנונית, מט"ח ועוד. במקביל להקמת האתר פועלים השותפים ליצירת תקינה ישראלית לנגישות באינטרנט, למתן תו תקן לאתרים העומדים בתקן הנגישות ועוד.

מהנמצא באתר: תקינה ישראלית רשמית והנחיות להנגשת אתרים, מאגרי ידע מהארץ ומהעולם, פורום לתקשורת, שאלות והערות, מצבה המשפטי של נגישות האינטרנט - חוק שוויון זכויות למוגבלים מבטיח זכות לנגישות. הנגישות כוללת את הנגישות לאינטרנט ככלי תקשורת מקובל.

האתר קורא לכולם להצטרף ולתרום להנגשת האינטרנט. לדוגמה, עיתון "גלובס" הקים אתר מונגש לעיוורים ויש קישור אליו. מתוך המידע המצוי באתר הנגישות ברצוני להבליט ולהמליץ לבקר באתר מעניין www.ofek-liyladenu.org.il של ארגון "אופק לילדינו" - ארגון ארצי לילדים לקויי ראייה. האתר ידידותי, מגוון וכולל חומר חיוני לילדים ומתבגרים עיוורים, ואפילו עיתון "הרחבת אופק" ובו מאמרים, סיפורים אישיים, כתבות, מידע ועוד.

אתר מעניין ושימושי נוסף הוא www.hearing.org.il, המתייחס לכבדי שמיעה. נמצא בו, מלבד מידע, קישורים וכו', גם אפשרות כניסה לצ'אט. כמו כן, הוא מאפשר היעזרות במוקד התמיכה המיוחד של סלקום ללקויי שמיעה, שהוקם ביוזמת הארגון "בקול" ואפילו טבלת משדרי טלוויזיה מומלצים.

ואם דיברתי על ילדים - אתר ארגון האותיות www.learningkids.co.il מוקדש ללקות למידה. האתר מכיל מידע על לקויות למידה שונות, קישורים לאתרים, מחקרים בנושא מכל רחבי העולם, רשימת ספרים מומלצים עם אפשרות רכישה, גישה חופשית לקטלוג ספריה אוניברסיטאית (אונ' חיפה), ו"הפינה של פנינה" - יעוץ חינוך של מומחית הבית של האתר.



www.homesh.org.il

מה באתר?
הנהלת תומט ופעילות הוועדות
מאגר מידע גדול ומעודכן
מידע על ימי ציון וכנסים

אדם ורווחתו במבחן הזמן



הכנס הארצי של איגוד העובדים הסוציאליים בשיתוף עם מועצת מנהלי בתי-הספר לעבודה סוציאלית והאיגוד הישראלי לשירותי רווחה

4-5 בפברואר 2003, בנייני האומה, ירושלים

אחר
מאמצי
ה'63 י"ת
310
15 בנובמבר
אהרן א
18

הפסקות עו"ס

מפגשי חוויה ויצירה של עו"סים, מדן ועד אילת, על כוס קפה ועוגה, מחכים לכם יחד עם פעילות חברתית ענפה. יו"ר הוועדה המארגנת: עו"ס יהודית רקנטי

עו"ס מארח עו"ס

אירוח ירושלמי בבתי עו"סים הגרים בעיר. לפרטים: עו"ס בן ציון כרם
עבודה: 02-6708170
נייד: 056-223193

אדם ורווחתו במבחן הזמן

מיטב המרצים בתחום יחד איתכם בסדנאות, בפנלים ובהרצאות. יו"ר הוועדה המדעית: ד"ר אהרון יורק

מזכירת הכנס

באיגוד העובדים הסוציאליים הגב' אירית הגיון
נייד: 050-877288

פרסים לעו"סים

טקס הענקת פרסים כי מגיע לכם! יו"ר ועדת הפרסים: ד"ר יצחק קדמן
יו"ר הוועדה המכינה: עו"ס גאולה אביטל
058-754073

עו"סים אומנות

עו"סים יוצרים וחושפים כשרונות מכל תחומי האמנות: פיסול, ציור, שירה, מוסיקה, סיפורת וסרטים. על הארגון: עו"ס מיכה הרן
עבודה: 02-5680800
בית: 02-6433008
נייד: 056-223239

עו"סים שמח

הופעת בכורה של תיאטרון עו"ס. עו"סים שהם גם שחקנים. בבימויה של עירית לוז. אירוע ערב בלתי נשכח!



ארגון והפקה: קליידוסקופ בע"מ, טל' 03-6043793, פקס. 03-6048473. דואר אלקטרוני: kaleidoscopeltd.co.il

פרטים נוספים באתר הכנס: kaleidoscopeltd.co.il/lasw.htm

